

Ενδεικτικές
Απαντήσεις Ασκήσεων
Κεφαλαίου 3

■ 1. σελ. 296-297

α) Στην ανάπτυξη της παραγράφου συνδυάζονται δύο κυρίως τρόποι: η αιτιολόγηση της θεματικής θέσης και η σύγκριση-αντίθεση. Πιο συγκεκριμένα, στις λεπτομέρειες-σχόλια αιτιολογείται γιατί δεν αληθεύει η άποψη που προηγήθηκε στο κείμενο (από τα συμφραζόμενα αντιλαμβανόμαστε ότι η «παρατήρηση» που προηγήθηκε αφορά στο γεγονός ότι ο δάσκαλος παλαιότερα ήταν η κύρια πηγή πληροφόρησης-μετάδοσης γνώσεων στους μαθητές). Ειδικότερα, αναφέρει σχετικά ότι: *«Γιατί σήμερα και τα παιδιά είναι πολύ διαφορετικά...»*, όπου χρησιμοποιείται η διαρθρωτική λέξη «γιατί» (αιτιολογικός σύνδεσμος) ώστε να αποδειχθεί ότι *«σήμερα και τα παιδιά είναι πολύ διαφορετικά... και ο αέρας, το “κλίμα” του σχολείου έχει αλλάξει»*. Μέρος αυτής της απόδειξης είναι και η σύγκριση-αντίθεση με προηγούμενες εποχές, (*«Παλαιότερα ο μαθητής περίμενε να φωτιστεί αποκλειστικά και μόνο από τον Δάσκαλό του. Σήμερα οι πηγές των πληροφοριών...»*), ώστε ο λόγος να είναι πιο σαφής-κατανοητός και να πειστεί ο δέκτης ότι οι πηγές της πληροφόρησης έχουν αλλάξει και σήμερα έχουν πολλαπλασιαστεί. Η θέση αυτή μάλιστα αποδεικνύεται με ορισμένα παραδείγματα, εφόσον αναφέρονται τα διαφορετικά Μ.Μ.Ε. και διάφορες περιοχές ανθρωπίνης περιέργειας (*«ιστορικές, γεωγραφικές, βιολογικές, ανθρωπολογικές, φυσικής, χημείας, κοσμολογίας, ηλεκτρολογίας...»*).

Ο συγγραφέας ξεκινά από τον αρχικό ισχυρισμό ότι: *«Αξιοπρόσεχτη η παρατήρηση. Δεν αληθεύει όμως στη δική μας εποχή»*. Στη συνέχεια, αναπτύσσει το επιχειρήμα του: *«Γιατί σήμερα και τα παιδιά είναι πολύ διαφορετικά... το «κλίμα» του σχολείου έχει αλλάξει. Παλαιότερα...ρέουν μέσα στο σπίτι»*. Έτσι, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι: *«Μπορεί λοιπόν ο μαθητής, ανάλογα με τη δύναμη και την όρεξή του, να προμηθεύεται ελεύθερα και απεριόριστα “ειδήσεις”...κάθε λογής “τεχνικής”»*.

β) Στην ανάπτυξη της παραγράφου συνδυάζονται δύο κυρίως τρόποι: το αίτιο-αποτελέσματα και τα παραδείγματα από την καθημερινή εκπαιδευτική και οικογενειακή εμπειρία. Ειδικότερα, αναφέρονται τα αρνητικά αποτελέσματα που έχει η αιτία (*«νέα αίσθηση του χρόνου»*) στην εκπαιδευτική διαδικασία: *«Παρατηρείται, π.χ., δυσκολία συγκέντρωσης της προσοχής... θεωρείται ανιαρό το σχολικό μάθημα»*. Άλλες επιπτώσεις (αποτελέσματα) αφορούν σε άλλες πτυχές της ζωής των παιδιών που αφορούν στη σχέση με την οικογένεια (*«ο διάλογος στην οικογένεια, που τώρα έχει αντιπάλους τα κανάλια...την απουσία από τον κυριακάτικο εκκλησιασμό ή από το οικογενειακό τραπέζι»*). Προκειμένου να γίνει πιο σαφής και κατανοητός ο συγγραφέας, αλλά και να αποδείξει τη θέση του, στο τέλος χρησιμοποιεί παραδείγματα από την καθημερινή ζωή, *«τις ταινίες του Σαββατόβραδου, οι οποίες έχουν στοιχίσει σε πλήθος*

παιδιών την απουσία από τον κυριακάτικο εκκλησιασμό ή από το οικογενειακό τραπέζι». Πρόθεση του συγγραφέα είναι να αποδείξει και να πείσει το αναγνωστικό κοινό για τον σοβαρό αντίκτυπο του φαινομένου.

Ο συγγραφέας ξεκινά από τον αρχικό ισχυρισμό ότι: «Αξιοπρόσεκτες, επίσης, είναι και οι επιπτώσεις αυτής της νέας αίσθησης του χρόνου στην εκπαιδευτική διαδικασία». Στη συνέχεια, αναπτύσσει τα επιχειρήματά του ότι: «Παρατηρείται, π.χ., δυσκολία συγκέντρωσης της προσοχής των παιδιών... θεωρείται ανιαρό το σχολικό μάθημα» αλλά και ένα δεύτερο επιχείρημα ότι «ο διάλογος στην οικογένεια, που τώρα έχει αντιπάλους τα κανάλια με τα ελκυστικά τους προγράμματα... από το οικογενειακό τραπέζι».

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Η παράγραφος θα είχε οργανωθεί πιο αποτελεσματικά αν η θεματική περίοδος ανέφερε και τις συνέπειες της νέας συνθήκης στην οικογενειακή ζωή.

- γ) Η παράγραφος αναπτύσσεται με αίτια-αποτελέσματα, ώστε να αποδειχθεί η αμφίδρομη σχέση δημοκρατίας και παιδείας. Ειδικότερα, η δημοκρατία (αίτιο) επηρεάζει- (έχει αποτελέσματα) την παιδεία σε τρεις τομείς: «Σαν φιλοσοφική θέση... πλήθος προβλημάτων. Σαν πολίτευμα... επιδιώξεις της εκπαίδευσης. Σαν τρόπος ζωής... τον τρόπο λειτουργίας των σχολείων». Αντίστοιχα, στο β' μέρος των λεπτομερειών-σχολίων της παραγράφου η παιδεία λειτουργεί ως αίτιο που επηρεάζει (έχει αποτελέσματα) τη δημοκρατία σε δύο τομείς: «τόσο στον θεωρητικό τομέα... προβλήματα, όσο και στον πρακτικό τομέα... του δημοκρατικού πολίτη».

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Δεν επιλέχθηκε ως τρόπος ανάπτυξης η διαίρεση, γιατί αυτή αφορά σε μία ευρύτερη έννοια (διαιρετέα έννοια/γένος) που διακρίνεται σε επιμέρους κατηγορίες εννοιών (είδη-μέλη), κάτι που δεν συμβαίνει εδώ με τις έννοιες «δημοκρατία» και «παιδεία».

Ο συγγραφέας ξεκινά από τον αρχικό ισχυρισμό ότι: «Η δημοκρατία έχει άμεση σχέση με την παιδεία, την οποία επηρεάζει κι από την οποία επηρεάζεται». Στη συνέχεια, αναπτύσσει αρχικά το επιχείρημα που υποστηρίζει ότι η δημοκρατία επηρεάζει την παιδεία: «Σαν φιλοσοφική θέση... παιδεία πλήθος προβλημάτων... Σαν πολίτευμα, καθορίζει... Σαν τρόπος ζωής, διαμορφώνει... λειτουργίας των σχολείων». Έπειτα, υποστηρίζει το επιχείρημα που αποδεικνύει την επίδραση της παιδείας στη δημοκρατία: «Και η παιδεία, όμως, επηρεάζει τη δημοκρατία... και την καλλιέργεια στους μαθητές των γνωρισμάτων του δημοκρατικού πολίτη».

- δ) Στην ανάπτυξη της παραγράφου συνδυάζονται δύο τρόποι: αναπτύσσονται δύο ορισμοί (ανεργία-αεργία) οι οποίοι παράλληλα συγκρίνονται αντιθετικά και διαπιστώνονται έτσι οι διαφορές τους. Πρόθεση του συγγραφέα είναι να προσδιορίσει-περιγράψει τα χαρακτηριστικά των εννοιών αυτών, ώστε να γίνει σαφής-κατανοητός, κατατοπίζοντας έτσι και τους αναγνώστες/αναγνώστριες για την ακριβή σημασία τους. Παράλληλα, μέσα από τη σύγκριση-αντίθεση αποδεικνύει τις ποιοτικές τους διαφορές, επισημαίνοντας ότι ο άνεργος δεν έχει επιλογή, σε αντίθεση

με τον άεργο, **ώστε να πείσει** τελικά ότι ο πρώτος δεν είναι φυγόπονος-τεμπέλης, όπως ο δεύτερος και δεν πρέπει να συγχέεται με αυτόν.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Θεωρητικά θα μπορούσε να επισημανθεί κι ως αιτία «η έλλειψη θέσεων εργασίας» που έχει ως αποτέλεσμα την ανεργία.

Ο αρχικός ισχυρισμός του συγγραφέα είναι ότι «Η ανεργία, ασφαλώς, δεν θα πρέπει να συγχέεται με την αεργία». Η άποψη αυτή υποστηρίζεται από το επιχείρημα ότι η ανεργία, η οποία προσδιορίζεται, «προκαλείται από την έλλειψη θέσεων εργασίας». Στη συνέχεια, προσδιορίζεται η αεργία, ώστε μέσα από τη σύγκριση να αποδειχθεί η αρχική θέση του συγγραφέα.

- ε) **Η παράγραφος αναπτύσσεται με μία αναλογία** που παραθέτει ο Έριχ Φρομ, όπου οι σημερινές ανθρώπινες επιφανειακές σχέσεις παραλληλίζονται με τη σχέση που έχει ο εργοδότης με τους υπαλλήλους του και ο πωλητής με τους πελάτες του («Ο εργοδότης χρησιμοποιεί εκείνους που απασχολεί. Ο πωλητής χρησιμοποιεί τους πελάτες του. Ο καθένας είναι για τον άλλον εμπόρευμα, που...πίσω όμως από την επιφάνεια βρίσκεται η απόσταση και η αδιαφορία»). Ειδικότερα, επισημαίνονται τα χαρακτηριστικά αυτών των επαγγελματικών σχέσεων που παραλληλίζονται με εκείνα των σύγχρονων κοινωνικών σχέσεων: η δήθεν φιλικότητα, η τάση εκμετάλλευσης, η επιφανειακή ευθύτητα, η απόσταση και η αδιαφορία. Έτσι, **περιγράφονται οι ανθρώπινες σχέσεις και πείθεται ο αναγνώστης/η αναγνώστρια για την ισχύ της θεματικής θέσης, ιδίως εφόσον ο λόγος φορτίζεται σε κάποια σημεία συναισθηματικά: «Είναι η σχέση μεταξύ δυο αφαιρέσεων, δυο ζωντανών μηχανών που χρησιμοποιούν η μια την άλλη... Ο καθένας είναι για τον άλλον εμπόρευμα...».**

Ο συγγραφέας ξεκινά από τον αρχικό ισχυρισμό ότι: «Η τυποποίηση, βέβαια, στις κοινωνικές σχέσεις δεν είναι μόνο τάση προστασίας, αλλά και προσποίησης ή υστεροβουλίας, σκοπιμότητας σ' έναν βαθμό». Στη συνέχεια, αναπτύσσει το επιχείρημά του μέσα από την άποψη του Έριχ Φρομ που αποδεικνύει ότι οι σχέσεις των σημερινών ανθρώπων είναι ιδιοτελείς κι επιφανειακές, ώστε τελικά καταλήγει στο συμπέρασμα ότι: «Απτή, λοιπόν, ανάγλυφη η εικόνα της εποχής μας, εποχή αλλοτρίωσης και απανθρωπισμού».

✓ 2. σελ. 297-298

- α) όπως...έτσι και
- β) παιχνιδιών
- γ) η οποία
- δ) ώστε να
- ε) και να
- στ) βέβαια
- ζ) Αυτή τη διαπίστωση

3. σελ. 299-298

- α) Πρόλογος: α1, α4, α3
- β) 2^η παράγραφος: β2, β5, β6
- γ) 3^η παράγραφος: γ8, γ9, γ7
- δ) Επίλογος: δ10, δ12, δ11

4. σελ. 300-301

- α) Ο λαϊκισμός είναι ένα φαινόμενο που πλήττει τη δημοκρατία. Ο κυριότερος αντίκτυπος είναι ότι οι πολίτες παρασύρονται από τους λαϊκιστές που προσποιούνται ότι εργάζονται για τα συμφέροντά τους και εφησυχάζουν. Μια συνέπεια ακόμη είναι ότι οι δημαγωγοί ψηφίζουν νόμους που περιορίζουν τις ελευθερίες της πλειοψηφίας, επικαλούμενοι είτε τη δημόσια τάξη κι ασφάλεια είτε αδιέξοδα που δεν αφήνουν περιθώριο άλλης επιλογής. Τέλος, ο λαϊκισμός συνεπάγεται τον συγκεντρωτισμό της εξουσίας εις βάρος των λαϊκών μαζών. Επομένως, το φαινόμενο αυτό υποσκάπτει τα θεμέλια της δημοκρατίας.
- β) Η οικογένεια είναι για τα παιδιά ό,τι για τους νεοσσούς η φωλιά. Πιο συγκεκριμένα, οι γονείς φροντίζουν ώστε να εξασφαλίσουν στέγη και τα βασικά αγαθά στα παιδιά τους. Όμοια και οι νεοσσοί γεννιούνται κι αναπτύσσονται στη φωλιά που έφτιαξαν οι γονείς τους από κλαδιά και φύλλα και τρέφονται με σκουλήκια κι έντομα που εκείνοι τους προμηθεύουν. Όπως δηλαδή οι νεοσσοί μεγαλώνουν στη φωλιά ασφαλείς μέχρι να είναι έτοιμοι να πετάξουν, έτσι και τα παιδιά μεγαλώνουν προστατευμένα από την οικογένειά τους μέχρι να είναι σε θέση να ζήσουν ανεξάρτητα.
- γ) Το σχολείο πρέπει να στοχεύει ταυτόχρονα με την πνευματική καλλιέργεια και στην ηθική διαπαιδαγώγηση του νέου ανθρώπου. Πρωτίστως αυτό ισχύει γιατί, αν ο νέος έχει γνώσεις, αλλά δεν συμπεριφέρεται ηθικά, δηλαδή δεν σέβεται τους συνανθρώπους του, τότε δεν θα μπορέσει ποτέ να ενταχθεί ομαλά και να προσφέρει στο κοινωνικό σύνολο. Άλλος ένας λόγος που καθιστά αναγκαία προϋπόθεση την ηθική διαπαιδαγώγηση είναι ότι κι ο ίδιος ο νέος, όταν εμφορείται από αρχές όπως ο σεβασμός κι η τιμιότητα, πλουτίζει συναισθηματικά κι αποκτά αυτοεκτίμηση, εφόσον νιώθει ότι ολοκληρώνεται και ότι οι γνώσεις που απέκτησε τον βοήθησαν να σκέφτεται με γνώμονα την ηθική. Επομένως, αποστολή του σχολείου είναι η αρτίωση του ανθρώπου που μόνο η σφαιρική καλλιέργεια εγγυάται.

5. σελ. 301-303

- α) Η παράγραφος αναπτύσσεται με σύγκριση-αντίθεση ανάμεσα στη γενετική τροποποίηση που εφαρμόζονταν στο παρελθόν κι ήταν φυσική («Τόσο το μπόλιασμα των δέντρων, όσο και η διασταύρωση ζώων είναι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται φυσικά

εδώ και εκατοντάδες χρόνια... Οι μηχανισμοί αυτοί, όμως, είναι φυσικοί») και στη σύγχρονη τεχνητή γενετική τροποποίηση, τα γενετικά τροποποιημένα τρόφιμα («ενώ στα σύγχρονα γενετικά τροποποιημένα τρόφιμα οι συγκεκριμένοι μηχανισμοί είναι τεχνητοί... διασταύρωση γονιδίων πολύ διαφορετικών οργανισμών»). Επίσης, στη συνέχεια η παράγραφος αξιοποιεί και τη **μέθοδο του αιτίου (γενετικά τροποποιημένα τρόφιμα)-αποτελεσμάτων**, εφόσον αναφέρεται στις αρνητικές συνέπειές τους: «Έχουν πραγματοποιηθεί δεκάδες μελέτες που διερευνούν την επίδραση αυτών των τροφίμων... οι κίνδυνοι που εγκυμονούν για τους ζωικούς οργανισμούς τα γενετικά τροποποιημένα τρόφιμα... Επίσης, προηγούμενες μελέτες δείχνουν ότι ένας από τους κινδύνους που εγκυμονούν... χωρίς να μπορεί κανείς να προβλέψει τι επιπτώσεις μπορεί να έχει αυτή η διαδικασία».

- β) Στην ανάπτυξη της παραγράφου συνδυάζονται η αιτιολόγηση της θεματικής περιόδου («διότι διακρίνει τους ανθρώπους σε δυνατούς-ανώτερους και αδύναμους-κατώτερους») και το αίτιο («Ο κοινωνικός ρατσισμός»)-αποτελέσματα: «περιθωριώνει και αποκλείει... παραβιάζοντας απρόκλητα σημαντικά ανθρώπινα δικαιώματα... μπορούν να οδηγήσουν σε διχασμό, αναταραχές, σε βίαιες συμπεριφορές, επικίνδυνες για το κοινωνικό σύνολο, ακόμα και στην εξόντωση σε οτιδήποτε διαφορετικό».**
- γ) Η παράγραφος αναπτύσσεται με τη μέθοδο της αιτιολόγησης, εφόσον αιτιολογείται η θεματική θέση με βάση τα γνωρίσματα των εφήβων: «Είναι η περίοδος όπου προσπαθούμε να δομήσουμε την ταυτότητά μας... Τότε βιώνουμε τα πάντα πολύ έντονα... Η έλλειψη εμπειριών μάς κάνει κατά κάποιον τρόπο αγνούς, μπορούμε εύκολα να βλέπουμε ιδέες, αφού δεν έχουμε βιώσει τους περιορισμούς της πραγματικότητας».**
- δ) Η παράγραφος αναπτύσσεται με αιτιολόγηση του αρχικού ισχυρισμού της συγγραφέως, εφόσον στις λεπτομέρειες αναφέρονται οι λόγοι που αποδεικνύουν ότι η φιλαναγνωσία είναι ωφέλιμη για το μέλλον παιδιών κι εφήβων: «του προσφέρουμε νοητικά ερεθίσματα σημαντικά για την ανάπτυξή του. Έτσι, το βοηθάμε να κατανοήσει καλύτερα τον εαυτό του, αλλά και τον κόσμο που το περιβάλλει... διότι η φιλαναγνωσία βοηθά τον έφηβο να αναπτύξει... πολύπλευρη προσωπικότητα». Δηλωτική της αιτιολόγησης είναι η χρήση του συνδέσμου «διότι» που χρησιμοποιείται στις λεπτομέρειες-σχόλια.**

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Δεν επισημάνθηκε ως τρόπος ανάπτυξης το αίτιο-αποτελέσματα, γιατί η διατύπωση της θεματικής μας παρακινεί να αναρωτηθούμε το «γιατί», χωρίς να κάνει αναφορά σε αποτελέσματα. Επίσης, ο αιτιολογικός σύνδεσμος είναι μία σοβαρή ένδειξη ότι πρώτιστος σκοπός εδώ είναι η αιτιολόγηση της θεματικής θέσης.

- ε) Η παράγραφος αναπτύσσεται με αιτιολόγηση του αρχικού ισχυρισμού της συγγραφέως, εφόσον στις λεπτομέρειες αναφέρονται οι λόγοι που αποδεικνύουν γιατί είναι πολύ δύσκολο για μια γυναίκα να ξεφύγει από μία κακοποιητική σχέση: «Οι λόγοι είναι πολλοί και όχι ιδιαίτερα απλοί. Δεν είναι όλες οι γυναίκες οικονομικά και κοινωνικά ανεξάρτητες... Η έλλειψη πόρων αλλά κι ενός οικείου υποστηρικτικού πλαισίου αποτελεί έναν από τους λόγους παραμονής... Επίσης, αισθήματα κατωτερότητας, αναξιοσύνης και**

ευτέλειας...καθώς μπορεί να θεωρήσει τον εαυτό της υπαίτιο της κατάστασης, αφού δεν μπόρεσε να θέσει εξαρχής κάποια όρια...το συναισθηματικό δέσιμο δύναται και αυτό να κρατήσει μια γυναίκα μακριά από τη φυγή». Δηλωτική της αιτιολόγησης είναι η χρήση των αιτιολογικών συνδέσμων «καθώς», «αφού», αλλά και η επανάληψη της λέξης «λόγοι/λόγους», καθώς και η ομόρριζη της «υπαίτιο» που χρησιμοποιείται στις λεπτομέρειες-σχόλια.

- στ) Στην ανάπτυξη της παραγράφου συνδυάζονται δύο τρόποι: ο ορισμός της λέξης «μνημείο» («Μνημείο είναι ό,τι αποτυπώνεται στη μνήμη...μαρτυρίες της ιστορίας του», «Με αυτήν την έννοια...είναι μνημεία».) και η αιτιολόγηση της σημασίας του μνημείου: «Να γιατί τα μνημεία είναι απαραίτητα για να μάθει τον εαυτό του, για την αυτογνωσία του, για την εθνική του συνείδηση και για τη θέση του ανάμεσα στους άλλους λαούς. Συνεπώς, είναι άξια μνήμης και γι' αυτό ονομάζονται μνημεία». Δηλωτικό του ορισμού της λέξης «μνημείο» είναι το συνδεδετικό ρήμα «είναι» που χρησιμοποιείται και της αιτιολόγησης οι διαρθρωτικές λέξεις: «Να γιατί», «γι' αυτό».
- ζ) Στην παράγραφο αξιοποιείται η μέθοδο της αναλογίας, καθώς παρομοιάζεται το σύμπαν με ένα σπαρμένο χωράφι και η έμβια ζωή που γεννιέται σε αυτό με έναν σπόρο κριθάρι. Δηλωτική της αναλογίας είναι η φράση: «Με αυτήν την έννοια» που συσχετίζει τη φράση του Μητρόδωρου με τη θέση του σύγχρονου αστροφυσικού Δ. Σιμόπουλου.

6. σελ. 303-306

- α) 1^η-2^η παρ: Στην 1^η παρ. αναφέρεται στη μητρική-εθνική του γλώσσα, την ελληνική, που τη μιλά περιορισμένος αριθμός ανθρώπων («η προσπάθειά μου σε μια γλώσσα περιλάλητη επί αιώνες, αλλά στην παρούσα μορφή της περιορισμένη») και στη 2^η παρ. μεταβαίνει στη χώρα του, την Ελλάδα, που είναι μικρή σε έκταση αλλά έχει μακράινο πολιτισμό, τα στοιχεία του οποίου η ελληνική γλώσσα μεταφέρει για αιώνες («Ανήκω σε μια χώρα μικρή... Είναι μικρός ο τόπος μας, αλλά η παράδοσή του είναι τεράστια και το πράγμα που τη χαρακτηρίζει είναι ότι μας παραδόθηκε χωρίς διακοπή. Η ελληνική γλώσσα δεν έπαψε ποτέ της να μιλιέται»). (Συνδεδετικός νοηματικός άξονας, επομένως, η γλώσσα).

2^η-3^η παρ: Τις δύο παραγράφους συνδέει νοηματικά η ρήση του αρχαίου φιλοσόφου Ηράκλειτου που εισάγει την έννοια του «μέτρου», η οποία εγγυάται τη δικαιοσύνη, ως θεμέλιο λίθο του ελληνικού πολιτισμού («Ήλιος ούχ ὑπερβήσεται μέτρα», λέει ο Ηράκλειτος. «εἰ δέ μή, Ἐρινύες μιν Δίκης ἐπίκουροι ἐξευρήσουσιν»). Ἐτσι, μεταβαίνει ομαλά στο θέμα της επόμενης παραγράφου που αφορά ουσιαστικά στη δίκαιη διάκριση της ελληνικής ποίησης και γενικά της ποίησης ως δημιουργήματος του ανθρώπου που της εμπιστεύεται την ψυχή του («Συλλογίζομαι πως δεν αποκλείεται ολωσδιόλου να ωφεληθεί ένας σύγχρονος επιστήμων, αν στοχαστεί τούτο το απόφθεγμα του Ἴωνα φιλοσόφου... Γιατί πιστεύω πως τούτος ο σύγχρονος κόσμος...τη χρειάζεται την ποίηση. Η ποίηση έχει τις ρίζες της στην ανθρώπινη ανάσα...Είναι μια πράξη εμπιστοσύνης»).

3^η -4^η παρ: Επειδή η ποίηση είναι κατάθεση ψυχής, γι' αυτό ο ομιλητής διαπιστώνει, καθώς μεταβαίνει στην επόμενη παράγραφο, ότι στη λογοτεχνία δεν έχουν γίνει σημαντικές διαφοροποιήσεις όπως έχει συμβεί με την εξέλιξη της επιστήμης («Παρατήρησαν, τον περασμένο χρόνο γύρω από τούτο το τραπέζι, την πολύ μεγάλη διαφορά ανάμεσα στις ανακαλύψεις της σύγχρονης επιστήμης και στη λογοτεχνία· παρατήρησαν πως ανάμεσα σ' ένα αρχαίο ελληνικό δράμα και ένα σημερινό η διαφορά είναι λίγη. Να, η συμπεριφορά του ανθρώπου δεν μοιάζει να έχει αλλάξει βασικά»).

4^η -5^η παρ: Ο ποιητής, κλείνοντας την 4^η παρ. επανέρχεται στο ζήτημα της δικαιοσύνης, ευχαριστώντας και πάλι τη Σουηδική Ακαδημία που βράβευσε την ελληνική ποίηση με το βραβείο Νόμπελ. Έτσι, κάνοντας αναφορά στον Αλ.Νομπέλ που «εξαγόρασε την αναπόφευκτη βία με τη μεγαλοσύνη της καρδιάς του», μεταβαίνει στον επίλογο για να συμβουλευτεί το παγκόσμιο ακροατήριο να διδαχθεί από την αρχαία ελληνική ποίηση (Οιδίπους Τύραννος) ότι όλα τα «τέρατα»/προβλήματα, όπως η βία με την οποία έκλεισε την προηγούμενη παράγραφο, με τον ανθρωπισμό μπορούν να υπερνηθηθούν: «ο άνθρωπος. Τούτη η απλή λέξη χάλασε το τέρας. Έχουμε πολλά τέρατα να καταστρέψουμε. Ας συλλογιστούμε την απόκριση του Οιδίποδα»).

- β) 1^η-2^η παρ: Με αφορμή τα πρόσφατα επεισόδια οπαδικής βίας, ο συντάκτης ενώνει νοηματικά τις δύο παραγράφους με την αναφορά σε ένα ειδησιογραφικό ντοκιμαντέρ εκπομπής της δεκαετίας του '80 αφιερωμένο στους χούλιγκανς, τα μέρη της οποίας και τους συντελεστές-ομιλητές παρουσιάζει στη 2^η παρ. (Συνδεδετικός νοηματικός άξονας, επομένως, η εκπομπή της δεκαετίας του '80). 2^η-3^η παρ: Συγκρίνοντας το τότε με το σήμερα ο συντάκτης διαπιστώνει ότι έχουν αλλάξει πολλά, καθώς, ενώ το πρόβλημα της βίας στα γήπεδα παραμένει, δεν φωτίζεται πια από τους δημοσιογράφους, ενώ οι οπαδοί δεν εμπιστεύονται πια τους δημοσιογράφους για να μιλήσουν αυθόρμητα, ενώ κι οι προσκεκλημένοι σε αθλητικές εκπομπές δεν φροντίζουν για την ποιότητα του διαλόγου, όπως στην εκπομπή της δεκαετίας του '80. (Συνδεδετικός νοηματικός άξονας, επομένως, η σύγκριση της αθλητικής δημοσιογραφίας στη δεκαετία του '80-σήμερα).

3^η-4^η παρ: Κλείνει ολοκληρώνοντας τη σύγκριση και διαπιστώνοντας ότι, αν και δεν ήταν όλα ιδανικά στην αθλητική δημοσιογραφία της δεκαετίας του '80, εντούτοις υπήρχε μία αυθεντικότητα στον λόγο των ανθρώπων (χούλιγκανς, τύπος, πολιτεία) που σήμερα απουσιάζει.

7. σελ. 306-309

- α) 1^ο χωρίο: υποτακτική σύνδεση // 2^ο χωρίο: παρατακτική + υποτακτική σύνδεση
β) 1^ο χωρίο: ασύνδετο σχήμα + υποτακτική σύνδεση // 2^ο χωρίο: παρατακτική + υποτακτική σύνδεση // 3^ο χωρίο: παρατακτική + υποτακτική σύνδεση
γ) 1^ο χωρίο: παρατακτική σύνδεση // 2^ο χωρίο: παρατακτική σύνδεση // 3^ο χωρίο: παρατακτική σύνδεση // 4^ο χωρίο: ασύνδετο σχήμα
δ) 1^ο χωρίο: ασύνδετο σχήμα // 2^ο χωρίο: υποτακτική σύνδεση + ασύνδετο σχήμα

8. σελ. 310-311

α) Ο μακροπερίοδος λόγος είναι πιο σύνθετος, εφόσον ο συγγραφέας αναπτύσσει τη σκέψη του ολοκληρωμένα αναφορικά με τις δυσκολίες της εφηβείας. Ειδικότερα, αναλύει την επιχειρηματολογία του που αποδεικνύει γιατί η προσπάθεια του εφήβου να προσαρμοστεί στις νέες συνθήκες είναι ιδιαιτέρως δύσκολη για βιολογικούς, συναισθηματικούς, ψυχολογικούς αλλά και κοινωνικούς λόγους. Το ύφος του λόγου, τέλος, είναι πιο επίσημο, όπως ταιριάζει σε επιστημονικό κείμενο που απευθύνεται κυρίως σε γονείς, απέναντι στους οποίους πρέπει να φανεί ιδιαίτερα πειστικός.

β) 1^ο χωρίο: Με τη σύντομη/μικροπερίοδη επιφωνηματική φράση «*Ας προστατεύσουμε τα δάση!*» ένα σοβαρό «κάλεσμα»/προτροπή προς το κοινό διατυπώνεται με εκφραστική λιτότητα, ώστε το μήνυμα για την προστασία της φύσης αποδίδεται με σαφήνεια-αμεσότητα και με περισσότερη έμφαση. Ο μικροπερίοδος λόγος προσδίδει, επίσης, οικειότητα στο ύφος, ενώ παράλληλα δηλώνει με αυθορμητισμό, παραστατικότητα και ζωντάνια το σοβαρό αίτημα του πομπού προς τους αποδέκτες του. Ο λόγος, επομένως, στο σημείο αυτό προβληματίζει και γίνεται πιο πειστικός.

2^ο χωρίο: Ο μακροπερίοδος λόγος στο σημείο αυτό αποδίδει πιο ολοκληρωμένα τη σκέψη του πομπού αναφορικά με ανεύθυνες συμπεριφορές που παρατηρούνται και θέτουν σε κίνδυνο τη φύση: «*αναμμένο τσιγάρο από το παράθυρο του αυτοκινήτου την ώρα που διασχίζει το δάσος...πριν ανάψεις φωτιά στο εξοχικό σου, για να καθαρίσεις...*». Με αυτόν τον τρόπο ο λόγος γίνεται πιο σύνθετος, καθώς αναφέρονται λεπτομέρειες-παραδείγματα, αλλά συνάμα το μήνυμά του γίνεται αντιληπτό στον δέκτη.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Σε αυτό το χωρίο δεν ταιριάζει η αναφορά στο επίσημο ύφος, το οποίο διαμορφώνεται συνολικά από τη μορφή του λόγου κι εδώ τα παραδείγματα, η προστακτική σε β' ενικό ρηματικό πρόσωπο, αλλά και το απλό-καθημερινό λεξιλόγιο δεν δικαιολογούν έναν τέτοιο χαρακτηρισμό.

γ) 1^ο χωρίο: Ο μακροπερίοδος λόγος στο σημείο αυτό αποδίδει πιο ολοκληρωμένα τη σκέψη του πομπού αναφορικά με τις επιδράσεις της κάνναβης: «*Οι επιδράσεις της κάνναβης σχετίζονται με τη δοσολογία...*», ώστε να αναπτυχθεί σταδιακά η επιχειρηματολογία του για τον αρνητικό αντίκτυπο του συγκεκριμένου ναρκωτικού σε ποικίλες πτυχές της ζωής του χρήστη. Με αυτόν τον τρόπο ο λόγος γίνεται πιο σύνθετος και το ύφος πιο επίσημο, αλλά συνάμα το μήνυμά του γίνεται αντιληπτό στον δέκτη.

2^ο χωρίο: Με τον βραχυπερίοδο λόγο στο τέλος της παραγράφου το βαθύτερο νόημά της διατυπώνεται με εκφραστική λιτότητα, με αποτέλεσμα το μήνυμα να αποδίδεται με σαφήνεια-αμεσότητα και να δίνεται περισσότερη έμφαση στην ουσία του θέσης του συγγραφέα ότι η κάνναβη ενεργοποιεί έναν «*μηχανισμό που τελικά οδηγεί σε εξάρτηση*» τον χρήστη. Ο μικροπερίοδος λόγος προσδίδει οικειότητα στο ύφος, ενώ παράλληλα δηλώνει με τρόπο αποφθεγματικό και κατηγορηματικό δηλώνεται η σκέψη του συγγραφέα-ειδικού. Έτσι ενισχύεται και ο βεβαιωτικός τόνος του κειμένου στο σημείο αυτό. Ο λόγος, επομένως, γίνεται πιο πειστικός.

3.1

Χρονομετρημένο Τεστ Αξιολόγησης

Ενδεικτικές Απαντήσεις (σελ 312-313)

1. ΣΩΣΤΟ
2. ΣΩΣΤΟ
3. ΛΑΘΟΣ
4. ΛΑΘΟΣ
5. ΣΩΣΤΟ
6. ΛΑΘΟΣ
7. ΣΩΣΤΟ
8. ΛΑΘΟΣ
9. ΛΑΘΟΣ
10. ΛΑΘΟΣ

■ 1. σελ. 314-316

α) Το κυρίαρχο ύφος του κειμενικού αποσπάσματος είναι **απρόσωπο επιστημονικό. Εκφραστικά μέσα που το διαμορφώνουν είναι:**

- **ειδικό λεξιλόγιο:** διαδικτυακά εργαλεία, επιχειρηματικές και τεχνικές πληροφορίες, έγγραφα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας
- **αναφορική γλώσσα:** Νέα μελέτη του European Patent Office διαπιστώνει ότι η καινοτομία στον τομέα της καταπολέμησης του καρκίνου αυξήθηκε περισσότερο από 70% από το 2015 μέχρι το 2021, ενώ πάνω από 5 εκατομμύρια ζωές σώθηκαν στην ΕΕ χάρη στην πρόοδο της διάγνωσης και της θεραπείας.
- **παθητική σύνταξη:** Η μελέτη διαπιστώνει ότι περισσότερες από 140.000 εφευρέσεις για την καταπολέμηση του καρκίνου έχουν αποκαλυφθεί στο κοινό σε έγγραφα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας τα τελευταία 50 χρόνια.
- **υποτακτική σύνδεση προτάσεων:** Νέα μελέτη του European Patent Office διαπιστώνει ότι η καινοτομία στον τομέα της καταπολέμησης του καρκίνου αυξήθηκε περισσότερο από 70% από το 2015 μέχρι το 2021, ενώ πάνω από 5 εκατομμύρια ζωές σώθηκαν στην ΕΕ...

β) Το κυρίαρχο ύφος του κειμενικού αποσπάσματος είναι **προφορικό-λαϊκό. Εκφραστικά μέσα που το διαμορφώνουν είναι:**

- **μικροπερίοδος λόγος:** Πφφ! Κρίμα στα μπρόκολα!...
- **ασύνδετο σχήμα:** Ο γυιός του Ζαμάνου, ο ψωρίτης του ψωρίτη, ο παληοτηλεγραφητής, ο χαϊμένος
- **α' ενικό ρηματικό πρόσωπο:** θαν του δώσω υπόληψι εγώ, ο Βιολάντης...
- **λαϊκό λεξιλόγιο:** ο ψωρίτης του ψωρίτη, ο παληοτηλεγραφητής
- **ιδιώματα:** ο χαϊμένος, επήρε το αντζάρντο... θα τον κάμω...
- **ιδιωτισμοί:** θαν του δώσω υπόληψι... Κρίμα στα μπρόκολα!...
- **ευθείες ερωτήσεις:** Τι λέω-λέει;! εμένανε;... Και τι εστοχάστηκε;
- **Επιφωνηματικές φράσεις του καθημερινού απροσχεδίαστου λόγου:** Πφφ! Κρίμα στα μπρόκολα!...

γ) Το κυρίαρχο ύφος του κειμενικού αποσπάσματος είναι **απρόσωπο-επίσημο. Εκφραστικά μέσα που το διαμορφώνουν είναι:**

- **Προσεγμένο λεξιλόγιο που εμπεριέχει και ειδικούς όρους της πολιτικής και νομικής επιστήμης:** πρότυπες θεσμικές δομές//στη βάση των οποίων οικοδομήθηκαν

τα εθνικά κράτη// τη διάκριση των εξουσιών, το προβλέψιμο των διαδικασιών και τη δημιουργία θεσμικών σημείων ελέγχου και ισορροπιών.

- **Αναφορική γλώσσα:** Το γεγονός είναι η Γαλλική Επανάσταση και οι άνθρωποι είναι ο Ναπολέων Βοναπάρτης και ο Κάρολος Ντε Γκωλ.// Η δυνατότητά τους να αναδεικνύουν τις αρετές και να ελέγχουν τις συνέπειες των ελαττωμάτων και των λαών και των ατόμων.
- **Κυριαρχία γ' ρηματικού προσώπου:** σε όλο το κείμενο.
- **Υποτακτική σύνδεση/μακροπερίοδος λόγος:** Δεν είναι τυχαίο ότι και οι δύο γίγαντες της πολιτικής και του πολέμου είχαν βαθιά συναίσθηση της Ιστορίας, με ιδιαίτερη έμφαση στην ελληνική.// Το σύγχρονο ελληνικό κράτος θεμελιώθηκε στην Επανάσταση που είχε ως ιδεολογικό υπόβαθρο και τη Γαλλική Επανάσταση.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Ο συγκεκριμένος πολιτικός λόγος χρησιμοποιεί κι άλλες γλωσσικές επιλογές της πολιτικής πειθούς, προκειμένου να φορτιστεί συναισθηματικά σε πολλά σημεία, υιοθετώντας ένα πιο λογοτεχνικό ύφος με μεταφορές (γκρέμισε το κράτος// οι δύο γίγαντες της πολιτικής και του πολέμου// κλειδί της επιτυχίας των πολιτευμάτων), προσωποποιήσεις (Η Επανάσταση γέννησε τη δημοκρατία) κ.τλ.

δ) Το κυρίαρχο ύφος του κειμενικού αποσπάσματος είναι **απρόσωπο-ουδέτερο**.
Εκφραστικά μέσα που το διαμορφώνουν είναι:

- **Συνδυασμός ενεργητικής και παθητικής σύνταξης (με κυρίαρχη την ενεργητική):** Κάθε γενιά, σε κάθε χώρα, σε κάθε εποχή γνωρίζει τα δεινά του πολέμου.//... αυτός δεν διεξάγεται μόνο μεταξύ γειτονικών χωρών.// οι επενδύσεις που τις επιζητούν τόσο πολύ οι χώρες
- **Προσεγμένο λεξιλόγιο, ιδιαίτερα πλούσιο, δεδομένου ότι το δημοσίευμα υπογράφει εκπαιδευτικός, δηλαδή άνθρωπος εγγράμματος:** δεινά του πολέμου// όρους υποτέλειας των αγορών// ήπιες κατακτήσεις εδαφών με εξευγενισμένο τρόπο// ισχυρά ερείσματα στην κοινωνία// ως απόρροια ενός πολέμου κ.τλ.
- **Κυριαρχεί το γ' ρηματικό πρόσωπο:** σε ολόκληρο το κείμενο (με εξαίρεση μεμονωμένα σημεία της 2^{ης} παραγράφου)
- **Συνδυασμός παρατακτικής και υποτακτικής σύνδεσης των προτάσεων:** Εδώ τα όπλα είναι το χρηματιστηριακό κεφάλαιο και ο δανεισμός μέσα από τους όρους υποτέλειας των αγορών.// Και αν δεν είναι ο πόλεμος για μια χώρα στα δικά της σύνορα, τότε θα επινοήσει σύνορα σε άλλες, ακόμα και μακρινές χώρες, όπως γίνεται τόσο εκτεταμένα στη σύγχρονη εποχή.
- **Κυριολεκτική γλώσσα:** Είναι πόλεμος κηρυγμένος –απλώς δεν τον έχουμε καταλάβει// εκδηλώνεται μέσα από την τρομοκρατία (όπου δεν υπάρχουν μάχες μεταξύ εμπόλεμων μερών)
- **Προσεγμένη στίξη:** εύστοχη χρήση των κομμάτων, χρήση παρενθετικής φράσης με μικρή παύλα (Είναι πόλεμος κηρυγμένος –απλώς δεν τον έχουμε καταλάβει),

θαυμαστικό που δηλώνει το ειρωνικό σχόλιο του πομπού για τη κατάσταση που επικρατεί (Ακόμα και οι επενδύσεις που τις επιζητούν τόσο πολύ οι χώρες εμπεριέχουν και μια μορφή οικονομικοπολεμικής επιχείρησης και κατάκτησης ζωτικών πηγών των αιτούντων χωρών!), παρενθέσεις που δηλώνουν το σχόλιο του πομπού ή προσθέτουν μία επεξήγηση αντίστοιχα [(εκείνης των συγκρούσεων επί των συνόρων των κρατών)// (όπου ο εχθρός δεν φαίνεται να είναι και τόσο εχθρός) // (όπου δεν υπάρχουν μάχες μεταξύ εμπόλεμων μερών)].

ε) Το κυρίαρχο ύφος του κειμενικού αποσπάσματος είναι **απρόσωπο επιστημονικό. Εκφραστικά μέσα που το διαμορφώνουν είναι:**

- **ειδικό λεξιλόγιο:** νόσο Αλτσχάιμερ// επιβραδύνει την έκπτωση της μνήμης// μονοκλωνικό αντίσωμα // αμυλοειδείς πλάκες στον εγκέφαλο//«βήτα αμυλοειδές»// φλεγμονή// νευρωνικές συνδέσεις.
- **αναφορική γλώσσα:** *Ο Οργανισμός Τροφίμων και Φαρμάκων των ΗΠΑ ενέκρινε το πρώτο φάρμακο για τη νόσο Αλτσχάιμερ που στοχεύει σε μια βασική αιτία της νόσου. Το φάρμακο, που κυκλοφορεί με την εμπορική ονομασία leqembi, δεν θεραπεύει, ούτε βελτιώνει τα συμπτώματα της νόσου...*
- **παθητική σύνταξη:** *βρέθηκε ότι //όταν χορηγείται σε ασθενείς σε πρώιμα στάδια της νόσου.*
- **υποτακτική σύνδεση προτάσεων:** Το leqembi είναι ένα μονοκλωνικό αντίσωμα που δρα στοχεύοντας τις αμυλοειδείς πλάκες στον εγκέφαλο// **Όταν** τα μη φυσιολογικά επίπεδα μιας φυσικής πρωτεΐνης, **που** ονομάζεται «βήτα αμυλοειδές», συσσωρεύονται...// Οι κλινικές δοκιμές δείχνουν ότι το νέο φάρμακο απομακρύνει τις αμυλοειδείς πλάκες από τον εγκέφαλο, γεγονός που επιβραδύνει την εξέλιξη της νόσου.

✓ 2. σελ. 317-320

A. ΣΤΗΛΗ Β: Στρατιώτης // ορμώμαι απ' την Κρήνήτη // μαντινάδα // Κατέχω την // Όντε //

ΣΤΗΛΗ Γ: Παρουσιάστε!// υλικού πολέμου// σκοπευτής // 2020B ΕΣΣΟ // κύριε διοικητά! // Προσοχή! // Διατάξτε, κύριε διοικητά! // Ανάπαυση! // Λοχία! // τιμητική άδεια // Όπως διατάξατε

B. ΣΤΗΛΗ Β: Think positive! //

ΣΤΗΛΗ Γ: Σου την είπαν // χαλάστηκες; // Think positive! // Δεν τρέχει μία! // Όλα cool κι όλα super! // θα κάνεις delete // θα τους την μπεις // είσαι happy // ΜΗ ΜΑΣΑΑΑΣ!

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Οι αγγλικοί όροι είναι προφανώς δηλωτικοί μίας γεωγραφικής καταγωγής, αλλά εδώ χρησιμοποιούνται από έναν αλλόγλωσσο χρήστη συνδυασμένοι με ελληνικές λέξεις. Έτσι, παίρνουν τη μορφή νεολογισμών που υποδηλώνουν ασφαλώς την ξενομανία των σύγχρονων νέων. Η φράση «Think positive!» τοποθετήθηκε και στη Στήλη Β, γιατί χρησιμοποιείται αυτούσια, με το αυθεντικό της νόημα. Θα μπορούσε, ωστόσο, και να μην προστεθεί στη στήλη αυτή, καθώς δεν δηλώνει εδώ τη γεωγραφική καταγωγή του χρήστη.

Γ. ΣΤΗΛΗ Β: -

ΣΤΗΛΗ Γ: Αγαπητέ κύριε Αϊνστάιν & Περίμενα να διαλέξετε & το ερώτημα που μου θέσατε = ένδειξη σεβασμού προς ένα όχι τόσο οικείο πρόσωπο // στα σύνορα του γνωστού = αναφέρεται σε επαγγελματική γνώση // ορμώμενοι από διαφορετικούς χώρους & υψηλότερες κορυφές της αφηρημένης σκέψης & απαιτούν διευθέτηση με εντελώς άλλη μέθοδο = μόρφωση // θέμα πρακτικής πολιτικής & με την ιδιότητα του επιστήμονα ή του φυσικού // πώς αυτό το ζήτημα της αποτροπής των πολέμων φαίνεται σε έναν ψυχολόγο. = ιδιότητα και επάγγελμα

Δ. ΣΤΗΛΗ Β: Από τ' Αϊντίν // Οι Γιουνάνηδες // «Ίσμι ραχμάνι ραχίμ» // μήνες ν' ανταμωθούμε (στον κοινό τύπο της νεοελληνικής: συναντηθούμε) // Πενήντα μπαγκανότες // του λέγω // με πέντε μπαγκανότες δε χάνομαι. (στον κοινό τύπο της νεοελληνικής: χάνομαι) // ζιαφέτι // Μπεχτσέτ // οντά // τα είχαν πάγει // δεν έκλεισα μάτι // Όλο θαρρούσα

ΣΤΗΛΗ Γ: γυρεύοντας δουλειά & Εμείς διαφεντεύουμε & δεν ήθελα παρά μόνο το ψωμί μου & Δε βγαίνει. & ξημερώθηκα = **λαϊκή καταγωγή**

Τσομπάνος & Ξέρεις καλά την τέχνη; // Τι συμφωνία θέλεις να κάνουμε; // Διακόσια πενήντα γαλάρια (έτσι ονομάζουν οι κτηνοτρόφοι τα ζώα τους) // τρεις παραγιοί // Ξέρεις από τέχνη = **επάγγελμα**

αφεντικό // τρεις παραγιοί = **κοινωνική καταγωγή/ιδιότητα**

■ 3. σελ. 321

Ονοματοποιήσεις: προτεινόμενα μέτρα της κυβέρνησης // Όλα όσα απαριθμούνται στη στήλη των προτεινόμενων μέτρων: Σύνταξη και εφαρμογή σχολικών κανονισμών σε κάθε σχολική μονάδα, με τη συμμετοχή και των μαθητών // Εμπλουτισμός της ύλης με διδακτικές ενότητες σχετικές με δικαιώματα... // Καθιέρωση του θεσμού του «Δασκάλου/Καθηγητή Εμπιστοσύνης»...// Προγράμματα εκπαίδευσης μαθητών για τον σεβασμό των δικαιωμάτων των άλλων...

Ο σχεδιαστής του πληροφοριογραφήματος έχει χρησιμοποιήσει τις ονοματοποιήσεις τόσο **για λόγους οικονομίας**, εφόσον στο πολυτροπικό κείμενο δεν μπορεί ο λόγος να

είναι εκτενής όσο και επειδή θέλει **να δηλώσει την αποφασιστικότητα** της κυβέρνησης να προβεί στη λήψη αυτών των μέτρων που θεωρεί ότι **θα αποδειχθούν αποτελεσματικά (ενισχύεται ο βεβαιωτικός τόνος)**.

Μετατροπή σε ρηματικά σύνολα:

Η κυβέρνηση προτείνει τα ακόλουθα μέτρα:

Αρχικά, θα/πρέπει να/είναι σκόπιμο να συνταχθούν και εφαρμοστούν σχολικοί κανονισμοί σε κάθε σχολική μονάδα, στη σύνταξη των οποίων θα συμμετέχουν και οι μαθητές.

Έπειτα/Κατά δεύτερο λόγο θα/πρέπει να/είναι σκόπιμο να εμπλουτιστεί η ύλη με διδακτικές ενότητες που θα σχετίζονται με δικαιώματα, ευθύνες και τις κοινωνικές σχέσεις των μαθητών.

Τρίτον, θα/πρέπει να/είναι σκόπιμο να καθιερωθεί ο θεσμός του «Δασκάλου/Καθηγητή Εμπιστοσύνης», στον οποίο...

Τέταρτον/Τέλος, θα/πρέπει να/είναι σκόπιμο να οργανωθούν/εκπονηθούν/σχεδιαστούν προγράμματα εκπαίδευσης των μαθητών-τριών που θα στοχεύουν να τους/τις ενημερώσουν/ευαισθητοποιήσουν αναφορικά με το ότι κατά τη χρήση του διαδικτύου πρέπει να σέβονται τα δικαιώματα των άλλων, καθώς και να αποφεύγουν να ασκούν διαδικτυακή βία (cyberbullying).

Αλλαγή στο ύφος: Με τη μετατροπή της σύνταξης από τον ονοματοποιημένο λόγο σε ρηματική φράση (ολοκληρωμένη περίοδο λόγου) **το ύφος γίνεται πιο απλό, ο τόνος πιο υποκειμενικός και ο λόγος πιο δραστικός**, εφόσον **δίνεται έμφαση κυρίως στις πρωτοβουλίες της κυβέρνησης** που αποτελεί το υποκείμενο της κύριας πρότασης κι είναι εκείνη η οποία προτείνει τα μέτρα. Αντιθέτως, ο ονοματοποιημένος λόγος που επέλεξε ο συντάκτης/σχεδιαστής του πληροφοριογραφήματος, **υιοθέτησε ένα ύφος πιο απρόσωπο-ουδέτερο, δίνοντας κυρίως έμφαση στα μέτρα** που πρέπει να ληφθούν για την αντιμετώπιση του σχολικού εκφοβισμού. Είναι, συνεπώς, ο **λόγος πιο αντικειμενικός, εφόσον προφανώς το βάρος στην περίπτωση αυτή δίνεται στην αντιμετώπιση του φαινομένου**, δηλαδή στα μέτρα που συντείνουν στον περιορισμό του.

■ 4. σελ. 321-322

πρέπει να μας ανησυχεί: Το ρήμα βρίσκεται σε **χρόνο ενεστώτα**, καθώς πρόκειται για δημοσίευμα στον τύπο που αναφέρεται σε ένα σύγχρονο-επίκαιρο ζήτημα, αυτό της ποιότητας των ελληνικών που χρησιμοποιούμε. Το ρήμα βρίσκεται, επίσης, σε **έγκλιση υποτακτική** («να μας ανησυχεί»), **εκφρασμένο σε δεοντική τροπικότητα που δηλώνει το χρέος** κάθε Έλληνα, το οποίο πρέπει να είναι διαρκές (**μη συνοπτικό/εξακολουθητικό ποιόν ενέργειας**). Έτσι, ενισχύεται ο βεβαιωτικός τόνος του πομπού για όσα υποστηρίζει και γίνεται πιο πειστικός για τους αναγνώστες. Η σοβαρότητα, εξάλλου, και καθολικότητα του θέματος που θίγει το δημοσίευμα δηλώνεται και με τη χρήση του ρήματος σε **α' πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο** που «αγγίζει» συναισθηματικά εμάς τους αναγνώστες και

τις αναγνώστριες, εγείροντας το ενδιαφέρον μας, χάρη στη ζωντάνια-παραστατικότητα και το οικείο ύφος του λόγου με το οποίο ο συγγραφέας επικοινωνεί και ταυτίζεται μαζί μας.

χρησιμοποιούμε: Το ρήμα βρίσκεται σε **χρόνο ενεστώτα**, καθώς πρόκειται για δημοσίευμα στον τύπο που αναφέρεται σε ένα σύγχρονο-επίκαιρο ζήτημα, αυτό της ποιότητας των ελληνικών που χρησιμοποιούμε. Το ρήμα βρίσκεται, επίσης, σε **έγκλιση οριστική, εκφρασμένο σε επιστημική τροπικότητα που δηλώνει ένα αντικειμενικό-βέβαιο γεγονός**, καθώς αναφέρεται σε μία καθημερινή συνήθεια/τάση (**μη συνοπτικό/εξακολουθητικό ποιόν ενέργειας**). Η σοβαρότητα, εξάλλου, και καθολικότητα του φαινομένου που θίγει το δημοσίευμα δηλώνεται και με τη χρήση του ρήματος σε **α΄ πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο** που «αγγίζει» συναισθηματικά εμάς τους αναγνώστες και τις αναγνώστριες, εγείροντας το ενδιαφέρον μας, χάρη στη ζωντάνια-παραστατικότητα και το οικείο ύφος του λόγου, με το οποίο ο συγγραφέας επικοινωνεί και ταυτίζεται μαζί μας. Έτσι, μας καλεί ουσιαστικά να προβληματιστούμε αναφορικά με τον τρόπο που συνηθίζουμε να μιλάμε, να χρησιμοποιούμε τη γλώσσα μας.

συνδέεται: Το ρήμα βρίσκεται σε **χρόνο ενεστώτα**, σε **έγκλιση οριστική, εκφρασμένο σε επιστημική τροπικότητα**, καθώς δηλώνεται με τρόπο βέβαιο και κατηγορηματικό μια γενικώς παραδεκτή άποψη γύρω από τη γλώσσα, ότι δηλαδή αυτή είναι, εκτός από εργαλείο επικοινωνίας, μια *«ανθρώπινη αξία που **συνδέεται** άμεσα με μια βαθύτερη έννοια εντιμότητας στην επικοινωνία»*. Το ρήμα, επίσης, σε **μη συνοπτικό/εξακολουθητικό ποιόν ενέργειας** ενισχύει τη βεβαιότητα του πομπού για τη διαχρονική παρατήρηση που σημειώνει, άρα και την πειστικότητα των λεγομένων του. Τέλος, το ρήμα συντάσσεται σε **γ΄ ενικό πρόσωπο** που προσδίδει αντικειμενικότητα στα λόγια του συγγραφέα, που προσπαθεί να αποστασιοποιηθεί και να προσεγγίσει τις πραγματικές διαστάσεις του ζητήματος από εξωτερική οπτική γωνία, όπως αρμόζει και στην επιστημονική του ιδιότητα. Το ύφος γίνεται έτσι πιο απρόσωπο-ουδέτερο/τυπικό και ενισχύεται η πειστικότητα του λόγου, εφόσον ο δέκτης/αναγνώστης-στρια του δημοσιεύματος επεξεργάζεται λογικά τα νοήματα.

προσφέρει: Το ρήμα βρίσκεται σε **χρόνο ενεστώτα**, σε **έγκλιση οριστική, εκφρασμένο σε επιστημική τροπικότητα**, καθώς δηλώνεται με τρόπο βέβαιο και κατηγορηματικό μια γενικώς παραδεκτή άποψη γύρω από τη γλώσσα, ότι δηλαδή αυτή *«μας **προσφέρει** πολλές δυνατότητες επιλογών που μπορούμε να αξιοποιήσουμε»*. Το ρήμα, επίσης, σε **μη συνοπτικό/εξακολουθητικό ποιόν ενέργειας** ενισχύει τη βεβαιότητα του πομπού για τη διαχρονική παρατήρηση που σημειώνει, άρα και την πειστικότητα των λεγομένων του. Τέλος, το ρήμα συντάσσεται σε **α΄ πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο** που «αγγίζει» συναισθηματικά εμάς τους αναγνώστες και τις αναγνώστριες, εγείροντας το ενδιαφέρον μας, χάρη στη ζωντάνια-παραστατικότητα και το οικείο ύφος του λόγου, με το οποίο ο συγγραφέας επικοινωνεί και ταυτίζεται μαζί μας. Έτσι, μας καλεί ουσιαστικά να προβληματιστούμε αναφορικά με τις δυνατότητες που μας προσφέρει η γλώσσα μας και κατά πόσο εμείς τις αξιοποιούμε στην καθημερινή μας ζωή.

θα αποφύγω: Το ρήμα βρίσκεται σε **χρόνο στιγμιαίο μέλλοντα** που **δηλώνει την πιθανότητα** να συμβεί αυτό που ο συγγραφέας φαντάζεται στην καθημερινή ζωή (**επιστημική τροπικότητα**), δηλαδή να χρειαστεί κάποια στιγμή στο μέλλον (**συνοπτικό/στιγμιαίο ποιόν ενέργειας**) να γράψω ένα κείμενο στον ηλεκτρονικό υπολογιστή. Η **έγκλιση του ρήματος είναι η οριστική**, που αποτελεί ουσιαστικά την απόδοση του υποθετικού λόγου του πραγματικού/πιθανού ενδεχόμενου, η οποία ενισχύει την πειστικότητα του μηνύματος. Ο συγγραφέας εκφράζεται σε **α' ενικό ρηματικό πρόσωπο**, μπαίνοντας στη θέση κάθε ενδεχόμενου χρήστη της ελληνικής γλώσσας, δίνοντας αληθοφάνεια, ζωντάνια-παραστατικότητα και οικείο ύφος στον λόγο του. Έτσι, επικοινωνεί άμεσα με το ελληνικό αναγνωστικό κοινό, το προβληματίζει και το ευαισθητοποιεί αναφορικά με το ότι πρέπει να αποφεύγει τη χρήση ξένων λέξεων όταν γράφει ένα κείμενο στο διαδίκτυο, ώστε να μην απαξιώνει και νοθεύει την εθνική του γλώσσα, την ελληνική.

συναγωνίζεται: Το ρήμα βρίσκεται σε **χρόνο ενεστώτα**, σε **έγκλιση οριστική, εκφρασμένο σε επιστημική τροπικότητα**, καθώς δηλώνεται με τρόπο κατηγορηματικό μια γενικώς παραδεκτή άποψη, ότι δηλαδή ο νέος που κατηγορούμε για λεξιπενία είναι εκείνος που συναγωνίζεται χιλιάδες άλλων νέων στις εισαγωγικές εξετάσεις...χρησιμοποιώντας πολύ περισσότερες, μερικές χιλιάδες εναλλασσόμενων λέξεων». Το ρήμα, επίσης, **σε μη συνοπτικό/εξακολουθητικό ποιόν ενέργειας** ενισχύει τη βεβαιότητα του πομπού για τη διαχρονική παρατήρηση που σημειώνει, άρα και την πειστικότητα των λεγομένων του. Τέλος, το ρήμα συντάσσεται σε **γ' ενικό πρόσωπο** που προσδίδει αντικειμενικότητα στα λόγια του συγγραφέα, που προσπαθεί να αποστασιοποιηθεί και να προσεγγίσει τις πραγματικές διαστάσεις του ζητήματος από εξωτερική οπτική γωνία, όπως αρμόζει και στην επιστημονική του ιδιότητα, χωρίς να αδικήσει τη νέα γενιά. Το ύφος γίνεται έτσι πιο απρόσωπο-ουδέτερο/τυπικό και ενισχύεται η πειστικότητα του λόγου, εφόσον ο δέκτης/αναγνώστης-στρια του δημοσιεύματος επεξεργάζεται λογικά τα νοήματα.

■ 5. σελ. 322-323

- α) Και τα τρία ρήματα **βρίσκονται σε έγκλιση οριστική, εκφρασμένα σε επιστημική τροπικότητα, για να δηλώσουν υψηλό βαθμό βεβαιότητας** για όσα ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι ισχύουν στον τομέα της τεχνολογίας και των τηλεπικοινωνιών και την επίδραση που αυτός έχει στο χώρο της εργασίας. Έτσι, **δεδομένου ότι πρόκειται για επίλογο κειμένου («Ανακεφαλαιώνοντας»)**, ο συγγραφέας **επιβεβαιώνει την ισχύ των επιχειρημάτων που ανέπτυξε** στο κείμενό του.
- β) Και τα τρία ρήματα **βρίσκονται σε έγκλιση υποτακτική, εκφρασμένα σε δεοντική τροπικότητα που δηλώνει την πρόθεση** του πομπού να αποκομίσει όλα τα οφέλη που προσφέρει η ανάγνωση. Έτσι, **δίνει έμφαση στον ενεργό ρόλο του αναγνώστη και στη σημασία της φιλιαναγνωσίας.**
- γ) Το ρήμα **βρίσκεται σε έγκλιση υποτακτική κι εκφράζεται σε δεοντική τροπικότητα που δηλώνει την πρόθεση** να αντιμετωπιστεί το σοβαρό εθνικό πρόβλημα του brain

drain.

- δ) Το ρήμα **βρίσκεται σε έγκλιση υποτακτική κι εκφράζεται σε δεοντική τροπικότητα που δηλώνει την πρόθεση** των Ελλήνων μεταναστών να «αναζητήσουν δουλειές» σε χώρες του εξωτερικού. Ουσιαστικά, δηλαδή, εδώ ο πομπός αναφέρει τα αίτια της μετανάστευσης.
- ε) Το ρήμα **βρίσκεται σε έγκλιση υποτακτική κι εκφράζεται σε δεοντική τροπικότητα που δηλώνει δυνατότητα**, γιατί η έγκλιση αυτή συνδυάζεται με το ρήμα «μπορεί» που εδώ έχει τη σημασία του ίσως¹. Έτσι, εκφράζεται με επιφυλακτικότητα-δισταγμό μία σοβαρή θέση του πομπού, με την οποία προσπαθεί να φωτίσει μια διαφορετική, βαθύτερη πτυχή του θέματος των ρατσιστικών αντιλήψεων που αφορά στο κόστος που αυτές έχουν στους ίδιους τους οπαδούς τους.

¹Βλέπε παρόμοιο παράδειγμα *Γραμματική Νέας Ελληνικής Γλώσσας Α', Β', Γ' Γυμνασίου*, Σ. Χατζησαββίδης & Αθ. Χατζησαββίδου, σελ. 128: «*Ίσως κάνει λιγότερο κρύο τον επόμενο χειμώνα*».

- στ) Το ρήμα **βρίσκεται σε έγκλιση υποτακτική κι εκφράζεται σε δεοντική τροπικότητα που δηλώνει το χρέος** που έχουμε όλοι «να βρούμε τον δρόμο της ευθύνης μας» απέναντι στον πολιτισμός μας. Έτσι, ο λόγος του κειμενικού αποσπάσματος γίνεται πιο διδακτικός και προβληματίζει εμάς τους αναγνώστες/αναγνώστριες.
- ζ) Το ρήμα **βρίσκεται σε έγκλιση υποτακτική κι εκφράζεται σε δεοντική τροπικότητα που δηλώνει τη δυνατότητα** του υπεύθυνου και πεπαιδευμένου ανθρώπου να «διακρίνει τις αντινομίες της ζωής, να αξιολογεί τις ευκαιρίες και τις επιλογές του».
- η) Το πρώτο ρήμα **βρίσκεται σε έγκλιση υποτακτική κι εκφράζεται σε δεοντική τροπικότητα που δηλώνει τη δυνατότητα** που έχει ένας άνθρωπος που κάνει λάθη να μάθει από αυτά. Το δεύτερο ρήμα **βρίσκεται σε έγκλιση υποτακτική κι εκφράζεται σε δεοντική τροπικότητα που δηλώνει το χρέος** που έχει κάθε άνθρωπος απέναντι στον εαυτό του «να κάνει αυτοκριτική». Έτσι, ο λόγος του κειμενικού αποσπάσματος γίνεται πιο διδακτικός και ευαισθητοποιεί εμάς τους αναγνώστες/αναγνώστριες.
- θ) Και τα δύο ρήματα **συντάσσονται σε έγκλιση προστακτική κι εκφράζονται σε δεοντική τροπικότητα που δηλώνει το χρέος** του πολίτη να καθίσει στο σπίτι του και να πλένει τα χέρια του, προκειμένου να προφυλαχτεί από τον Covid-19. Έτσι, ο λόγος προβληματίζει περισσότερο, γιατί ο τόνος του κειμένου είναι πιο κατηγορηματικός-αποφασιστικός και ο πομπός γίνεται πιο πειστικός.
- ι) Το ρήμα **βρίσκεται σε έγκλιση υποτακτική κι εκφράζεται σε δεοντική τροπικότητα που δηλώνει τη δυνατότητα** που έχει όποιος ασκεί εξουσία και θέλει να αντιμετωπίσει τη βία κατά των γυναικών, «να εφαρμόσει χωρίς καθυστέρηση πολιτικές που την προστατεύουν». Έτσι, ο πομπός δηλώνει ότι η πολιτική εξουσία έχει τρόπους να αντιδράσει ουσιαστικά απέναντι στην έμφυλη βία, χωρίς να αναλώνεται σε κενά λόγια, με αποτέλεσμα να προβληματίζει και να αφυπνίζει τον δέκτη.

✓ 6. σελ. 324

α) ii 4

β) i 1

γ) iv 2

δ) v 5

ε) iii 3

■ 7. σελ. 325-328

α) ενεργητική σύνταξη

μετατροπή σε παθητική σύνταξη: Οι πολίτες συχνά τρομοκρατούνται από τα Μ.Μ.Ε., εφόσον τα γεγονότα διογκώνονται από αυτά.

β) παθητική σύνταξη

μετατροπή σε ενεργητική σύνταξη: Οι νοσοκόμες του παρέιχαν τις πρώτες βοήθειες και έτσι διέφυγε τον κίνδυνο.

γ) συνδυασμός ενεργητικής και παθητικής σύνταξης

μετατροπή της ενεργητικής σε παθητική σύνταξη και το αντίστροφο: Μεγάλη δεξίωση θα διοργανωθεί από εμάς προς τιμήν της, για να εορτασθεί η εκλογή της στο αξίωμα της Προέδρου.

δ) παθητική σύνταξη

μετατροπή σε ενεργητική σύνταξη: Η ιογενής πνευμονία επιβάρυνε την υγεία της.

ε) παθητική σύνταξη

μετατροπή σε ενεργητική σύνταξη: Η παγκοσμιοποίηση επέτεινε το χάσμα μεταξύ πλουσίων και φτωχών.

στ) ενεργητική σύνταξη

μετατροπή σε παθητική σύνταξη: Σε πολλούς προκλήθηκαν ψυχολογικά προβλήματα εξαιτίας του εγκλεισμού στο σπίτι λόγω της πανδημίας/την περίοδο της πανδημίας/που επέβαλε η πανδημία. (Τα δύο τελευταία προτείνονται στην περίπτωση που κάποιος-α θέλει να αποφύγει την αναφορά συνεχόμενων προσδιορισμών της αιτίας.)

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Το ποιητικό αίτιο στην περίπτωση αυτή δηλώνεται με γενική της αιτίας.

ζ) συνδυασμός παθητικής και ενεργητικής σύνταξης

μετατροπή της παθητικής σε ενεργητική σύνταξη και το αντίστροφο:

Η επαναστατική ανακάλυψη των βλαστοκυττάρων και των καινοτόμων θεραπειών που προσφέρονται/γεννώνται από αυτά θα ωφελήσουν πολύ την επιστήμη.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Η άσκηση αυτή έχει φιλολογικό ενδιαφέρον, καθώς αναφέρεται σε μία απαιτητική μετατροπή της σύνταξης, εφόσον είναι δύσκολο αρχικά να προσδιοριστεί ποιας διάθεσης είναι το ρήμα «αποκομίζω» που σημαίνει: «κερδίζω/αποκτώ κάτι προς όφελος μου»². Αν λάβουμε υπόψη ότι το ρήμα αυτό συνοδεύεται από τον εμπρόθετο προσδιορισμό της αιτίας³: «*χάρη στην επαναστατική ανακάλυψη των βλαστοκυττάρων και των καινοτόμων θεραπειών*», αντιλαμβανόμαστε ότι το ρήμα είναι παθητικής διάθεσης⁴, δηλαδή φανερώνει ότι το υποκείμενο παθαίνει κάτι, δέχεται μια επίδραση από κάποιον εξωτερικό παράγοντα. Στην περίπτωση μας αυτός ο «εξωτερικός παράγοντας» είναι οι επαναστατικές ανακαλύψεις που αναφέρονται στη συνέχεια.

η) παθητική σύνταξη

μετατροπή σε ενεργητική σύνταξη: Μετά από τις συστάσεις που έκαναν σε αυτόν (οι εκπαιδευτικοί), ο ίδιος/εκείνος βελτίωσε τη συμπεριφορά του απέναντι στους συμμαθητές του.

θ) ενεργητική σύνταξη

μετατροπή σε παθητική σύνταξη: Στην αρχή η ειρωνεία του δεν έγινε αντιληπτή (από εμένα)/σε εμένα.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ 1: αντιλαμβανόμαστε: μέσο αποθετικό ρήμα⁵ που μετατρέπεται στην παθητική σύνταξη, γιατί «έχει ενεργητική διάθεση, παίρνει δηλαδή αντικείμενο και σχηματίζει την

² Γ. Μπαμπινιώτης, *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*, β' έκδ. Κέντρο Λεξικολογίας Ε.Π.Ε., Αθήνα 2002, σελ. 244, βλέπε λήμμα: *αποκομίζω*.

³ Γ. Μπαμπινιώτης, *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*, β' έκδ. Κέντρο Λεξικολογίας Ε.Π.Ε., Αθήνα 2002, σελ. 1937: *χάρη σε*: «ελλειπτική χρήση προερχόμενη από πληρέστερη φράση «*χάρις σε*», οφείλεται σε (κάποιον για κάτι που προσέφερε)».

⁴ Ομάδα εργασίας του ΚΕΜΕ (Κέντρο Εκπαιδευτικών Μελετών και Επιμόρφωσης), *Συντακτικό της Νέας Ελληνικής Α', Β' και Γ' Γυμνασίου*, ΟΕΔΒ, έκδ. Κ', 2005, σελ. 65 (παρ. β).

⁵ Γ. Μπαμπινιώτης, *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*, β' έκδ. Κέντρο Λεξικολογίας Ε.Π.Ε., Αθήνα 2002, σελ. 206, βλέπε λήμμα: *αντιλαμβανόμαι*.

⁶ Γ. Μπαμπινιώτης, *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*, β' έκδ. Κέντρο Λεξικολογίας Ε.Π.Ε., Αθήνα 2002, σελ. 240, βλέπε λήμμα: *αποθετικός*.

παθητική διάθεση περιφραστικά»⁶.

Στην αρχή δεν αντιλήφθηκα την ειρωνεία του.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ 2: Το ποιητικό αίτιο θα μπορούσε και να παραλειφθεί, εφόσον θεωρήσει ο δέκτης ενός κειμένου ότι εννοείται εύκολα από τα συμφραζόμενα και είναι περιττό.

ι) ενεργητική σύνταξη

μετατροπή σε παθητική σύνταξη: Οι γηγενείς για πολλούς αιώνες δέχονταν/υφίσταντο την απάνθρωπη συμπεριφορά¹ των αποικιοκρατικών δυνάμεων.

¹συμπεριφέρομαι: μέσο αποθετικό ρήμα. Για την μετατροπή του ισχύει ό,τι και στο προηγούμενο παράδειγμα.

ια) ενεργητική σύνταξη

μετατροπή σε παθητική σύνταξη: Αυτό το ακανθώδες ζήτημα θα συζητηθεί στην αυριανή σύνοδο από τους αρχηγούς των κρατών.

Οι αρχηγοί των κρατών θα συζητήσουν αυτό το ακανθώδες ζήτημα στην αυριανή σύνοδο.

ιβ) ενεργητική σύνταξη

μετατροπή σε παθητική σύνταξη: Το πρόγραμμα των εξετάσεων τροποποιήθηκε από εμάς εξαιτίας του κορονοϊού.

ιγ) ενεργητική σύνταξη

μετατροπή σε παθητική σύνταξη: Εάν η υπόθεση είχε διερευνηθεί διεξοδικά από τις αρμόδιες Αρχές, ο ένοχος θα είχε συλληφθεί.

ιδ) συνδυασμός ενεργητικής και παθητικής σύνταξης

μετατροπή της ενεργητικής σε παθητική σύνταξη και το αντίστροφο: Όλες οι πτυχές του θέματος Δ' στη Φυσική εξηγήθηκαν πολύ αναλυτικά από την καθηγήτρια, με αποτέλεσμα οι μαθητές να το κατανοήσουν πλήρως.

Η καθηγήτρια εξήγησε πολύ αναλυτικά όλες τις πτυχές του θέματος Δ' στη Φυσική, με αποτέλεσμα να γίνει αυτό πλήρως κατανοητό από τους μαθητές.

ιε) παθητική σύνταξη

---

⁷ παρευρίσκομαι: ρήμα αποθετικό και αμετάβατο με ουδέτερη διάθεση που δεν μετατρέπεται. Γ. Μπαμπινιώτης, *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*, β' έκδ. Κέντρο Λεξικολογίας Ε.Π.Ε., Αθήνα 2002, σελ. 1344: «Επειδή η όλη χρήση της λ. είναι τυπική και λόγια, είναι προτιμότερο να χρησιμοποιείται ο τ. παρευρίσκομαι, ώστε να είναι σαφέστερη και σημ. της πρόθεσης παρά- ως “εκεί, πλησίον, κοντά”, έναντι του παρα-βρίσκομαι, όπου η παρα- μπορεί να εκληφθεί και με τη σημ. “υπερβολικά, πάρα πολύ”».

μετατροπή σε ενεργητική σύνταξη: Η αγόρευση της εισαγγελέως συγκλόνισε όσους παρευρέθηκαν⁷ στη δίκη.

ιστ) παθητική σύνταξη

μετατροπή σε ενεργητική σύνταξη: Όλη η χώρα αισθάνθηκε/αντιλήφθηκε τον ισχυρό σεισμό.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: αισθάνομαι: μέσο αποθετικό ρήμα. Για την μετατροπή του ισχύει ό,τι σημειώθηκε στο παράδειγμα θ).

ιζ) ενεργητική σύνταξη

μετατροπή σε παθητική σύνταξη: Πολλοί Έλληνες οδηγήθηκαν στη μετανάστευση εξαιτίας της οικονομικής κρίσης. (Το ποιητικό αίτιο εδώ αποδίδεται με εμπρόθετο προσδιορισμό της αιτίας).

ιη) ενεργητική σύνταξη

μετατροπή σε παθητική σύνταξη: Οι πρόσφυγες δέχονται καθημερινά αμέριστη βοήθεια από τις εθελοντικές οργανώσεις.

ιθ) ενεργητική σύνταξη/μετατροπή σε παθητική σύνταξη:

Θα γίνει άραγε η δεκτή η προσφορά μας από αυτούς;

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Το ποιητικό αίτιο θα μπορούσε και να παραλειφθεί, εφόσον θεωρήσει ο δέκτης ενός κειμένου ότι εννοείται εύκολα από τα συμφραζόμενα και είναι περιττό.

κ) ενεργητική σύνταξη

μετατροπή σε παθητική σύνταξη: Το καινούργιο νομοσχέδιο για την εκπαίδευση είναι αντικείμενο επεξεργασίας της κυβέρνησης. (Στη θέση του ποιητικού αιτίου έχει τεθεί γενική υποκειμενική).

Ή

μετατροπή σε παθητική σύνταξη: Το καινούργιο νομοσχέδιο για την εκπαίδευση τίθεται/έχει τεθεί υπό επεξεργασία από την κυβέρνηση.

Ή

---

⁸ Γ. Μπαμπινιώτης, *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*, β' έκδ. Κέντρο Λεξικολογίας Ε.Π.Ε., Αθήνα 2002, σελ. 642, λήμμα «επεξεργάζομαι»: ρήμα μεταβατικό αποθετικό με συνώνυμο το ρήμα «ελέγχω».

μετατροπή σε παθητική σύνταξη: Το καινούργιο νομοσχέδιο για την εκπαίδευση ελέγχεται⁸ από την κυβέρνηση.

8. σελ. 328

α) Η συντάκτρια του κειμένου χρησιμοποιεί **ενεργητική σύνταξη** στο συγκεκριμένο χωρίο: «οι μελετητές ρωτούν...», προκειμένου **να τονιστεί το υποκείμενο**, δηλαδή οι μελετητές. Έτσι, **δίνεται κύρος κι εγκυρότητα στην είδηση**, εφόσον στηρίζεται σε επιστημονικά δεδομένα, ενώ παράλληλα **ο λόγος είναι πιο δραστήσιμος**, όπως συνηθίζεται στα δημοσιογραφικά κείμενα, για να τονιστεί ο ρόλος των προσώπων που πρωταγωνιστούν στα γεγονότα της επικαιρότητας. Ταυτόχρονα, **το ύφος καθίσταται πιο οικείο και το κείμενο πιο εύληπτο**, εφόσον η ενεργητική σύνταξη είναι απλή, ώστε **διευκολύνεται έτσι η ανάγνωση του δημοσιεύματος από τον μέσο αναγνώστη του εντύπου** που απευθύνεται στο ευρύ κοινό.

β) 1^ο χωρίο: Ο ομιλητής χρησιμοποιεί **ενεργητική σύνταξη** στο συγκεκριμένο χωρίο: «Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας στο πρόγραμμά του για την υγεία των ηλικιωμένων δίνει έμφαση στην ανάγκη...», προκειμένου **να τονιστεί το υποκείμενο**, δηλαδή ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας. Έτσι, **δίνεται κύρος κι εγκυρότητα στη θέση του πομπού**, εφόσον στηρίζεται σε διαπιστώσεις ενός επίσημου φορέα παγκόσμιας αποδοχής-αναγνώρισης, ενώ παράλληλα **ο λόγος είναι πιο δραστήσιμος**. Ταυτόχρονα, **το ύφος καθίσταται πιο οικείο και το κείμενο πιο εύληπτο**, εφόσον η ενεργητική σύνταξη είναι απλή, ώστε **διευκολύνεται έτσι η κατανόηση του προφορικού λόγου** από το κοινό.

2^ο χωρίο: Ο ομιλητής χρησιμοποιεί **παθητική σύνταξη** στο συγκεκριμένο χωρίο: «Αυτό σημαίνει ότι σε έναν αυθαίρετο χρόνο, άσχετο με την κατάσταση της υγείας του και τις ικανότητές του, το άτομο περιθωριοποιείται...», προκειμένου **να δώσει έμφαση στο αποτέλεσμα** μιας κατάστασης, αυτής της περιθωριοποίησης των ηλικιωμένων, οπότε και ο **τόνος είναι πιο αντικειμενικός**. Το **ύφος**, επομένως, γίνεται **πιο απρόσωπο-επίσημο**, καθώς ο **λόγος είναι πιο σύνθετος-αναβαθμισμένος**, όπως αρμόζει σε μία ομιλία που αφορά σε σοβαρό κοινωνικό ζήτημα και απευθύνεται σε ένα εξειδικευμένο κοινό.

9. σελ. 329-331

α) 1^ο χωρίο: ευχαριστήσω // 2^ο χωρίο: είμαστε

Αιτιολόγηση επιλογής 1ου χωρίου: Ο πομπός εκθέτει μια προσωπική του σκέψη για ένα γεγονός που πηγάζει από την προσωπική του εμπειρία, οπότε κι η σύντομη αφήγηση που ακολουθεί αναφορικά με τις επίπονες προσπάθειες των μετόχων της εταιρείας να αντέξει στον διεθνή ανταγωνισμό, εμπεριέχει το **στοιχείο της προσωπικής μαρτυρίας**, εφόσον τα πράγματα προσεγγίζονται μέσα από μια **εσωτερική οπτική γωνία**. Προσδίδει έτσι **αμεσότητα, ζωντάνια** κι **ενδιαφέρον** στον λόγο του. Τέλος, ο **τόνος** γίνεται **προσωπικός-εξομολογητικός**, εφόσον ο πομπός **με ειλικρίνεια κι αυθορμητισμό** καταθέτει ένα προσωπικό του συναίσθημα, αυτός της ευγνωμοσύνης προς το ακροατήριο που δηλώνεται με τη φράση «*Θα ήθελα να σας ευχαριστήσω*».

Αιτιολόγηση επιλογής 2ου χωρίου: Ο πομπός ταυτίζεται με τους δέκτες (ακροατές της ομιλίας του) στους οποίους απευθύνεται άμεσα, με **ζωντάνια-παραστατικότητα**. Έτσι, **ελκύει το ενδιαφέρον** τους και τους συγκινεί, καθώς μοιράζεται μαζί τους **ευχάριστα συναισθήματα που πηγάζουν από μια αίσια κοινή προσπάθεια**. Το κείμενο, επομένως, γίνεται πιο αποτελεσματικό-πειστικό, εφόσον **τονίζεται η καθολικότητα** αυτού του κοινού βιώματος κι ο πομπός ταυτίζεται με τους μετόχους της εταιρείας, υιοθετώντας οικείο ύφος.

β) 1° χωρίο: Ομολογώ // 2° χωρίο: είμαι // 3° χωρίο: Φοβάμαι // 4° χωρίο: σκεφτόμαστε/ σκεφτούμε/σκεφτείς // 5° χωρίο: ενεργήσουμε/ενεργήσεις // 6° χωρίο: κοστίζουν

Αιτιολόγηση επιλογής 1ου, 2ου, 3ου χωρίου: Ο πομπός εκθέτει μια προσωπική σκέψη που αφορά στον εαυτό του. Το χωρίο εμπεριέχει το στοιχείο της προσωπικής εξομολόγησης, εφόσον ο ημερολογιογράφος με ειλικρίνεια κι αυθορμητισμό περιγράφει μια πτυχή του χαρακτήρα του από **εσωτερική οπτική γωνία**. Συνεπώς, ο αυτοβιογραφικός λόγος του διαθέτει **αμεσότητα, ζωντάνια** κι **ενδιαφέρον**.

Αιτιολόγηση επιλογής 4ου, 5ου χωρίου: Ο πομπός μοιάζει σαν να απευθύνεται σε ένα νοερό κοινό, σαν να επιδιώκει να ταυτιστεί με το σύνολο των ανθρώπων, στους οποίους, φαντάζεται ότι απευθύνεται άμεσα, με **οικείο ύφος** και **λόγο ζωντανό-παραστατικό**. Έτσι, **ελκύει το ενδιαφέρον** τους και τους ευαισθητοποιεί, καθώς μοιράζεται μαζί τους **μια προσωπική σκέψη-διαπίστωση με διδακτικό χαρακτήρα**. Το κείμενο, επομένως, γίνεται πιο διαδραστικό, εφόσον **τονίζεται η αναγκαιότητα μιας καθολικής στάσης απέναντι στα πράγματα**.

Αιτιολόγηση επιλογής 6ου χωρίου: Το γ' πρόσωπο προσδίδει **αντικειμενικότητα**, αφού ο πομπός προσπαθεί να αποστασιοποιηθεί από τις προσωπικές του εμπειρίες και να προσεγγίσει τις πραγματικές διαστάσεις του ζητήματος που τον απασχολεί από **εξωτερική οπτική γωνία**. Το ύφος γίνεται **πιο απρόσωπο-ουδέτερο/τυπικό** και **ενισχύεται η πειστικότητα** του λόγου, εφόσον διατυπώνεται μια άποψη με **βεβαιωτικό και κατηγορηματικό τόνο** που φαίνεται να έχει γενική ισχύ, ότι δηλαδή κάποια σφάλματα που οφείλονται σε απερισκεψία είναι ανεπανόρθωτα και έχουν σοβαρές συνέπειες.

γ) έχει ριζώσει // συμφέρει // ξεσπούν

Αιτιολόγηση επιλογής 1ου, 2ου, 3ου χωρίου: Το γ' πρόσωπο προσδίδει **αντικειμενικότητα** στο δημοσίευμα, αφού ο πομπός προσπαθεί να αποστασιοποιηθεί και να προσεγγίσει τις πραγματικές διαστάσεις του σοβαρού ζητήματος του χουλιγκανισμού από **εξωτερική οπτική γωνία**. Το ύφος γίνεται **πιο απρόσωπο-ουδέτερο/τυπικό, όπως ταιριάζει σε άρθρο στον ημερήσιο τύπο**, και **ενισχύεται η πειστικότητα** του λόγου, εφόσον το αναγνωστικό κοινό επεξεργάζεται λογικά τα νοήματα, χωρίς να επηρεάζεται συναισθηματικά.

■ 10. σελ. 331-332

α) Κυρίαρχο ρηματικό πρόσωπο του αποσπάσματος είναι το γ' ενικό, εφόσον

απαντά στο μεγαλύτερο μέρος του κειμένου. Αυτή η γλωσσική επιλογή προσδίδει **αντικειμενικότητα στην ομιλία**, αφού ο **Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας** προσπαθεί να αποστασιοποιηθεί και να προσεγγίσει τις πραγματικές διαστάσεις της τεχνολογικής ανάπτυξης από **εξωτερική οπτική γωνία**. Το **ύφος** έτσι γίνεται **πιο απρόσωπο-ουδέτερο/τυπικό** και **ενισχύεται η πειστικότητα** του λόγου, εφόσον το ακροατήριο, που έχει συμμετάσχει στο διαγωνισμό της ρομποτικής, επεξεργάζεται λογικά τη θέση του ομιλητή ότι *«χάρη στην Τεχνολογία και τις εφαρμογές της, η ζωή του Ανθρώπου έχει αλλάξει επί τα βελτίω»*.

- β) Κυρίαρχο ρηματικό πρόσωπο του αποσπάσματος είναι το γ' ενικό και πληθυντικό**, εφόσον απαντά στο μεγαλύτερο μέρος του κειμένου. Αυτή η γλωσσική επιλογή προσδίδει **αντικειμενικότητα στο δημοσίευμα**, αφού ο **συντάκτης του** προσπαθεί να αποστασιοποιηθεί και να προσεγγίσει την επίδραση των κόμικς από **εξωτερική οπτική γωνία**. Το **ύφος** έτσι γίνεται **πιο απρόσωπο-ουδέτερο/τυπικό** και **ενισχύεται η πειστικότητα** του κειμένου, που προσπαθεί να αποδείξει στο ευρύ αναγνωστικό κοινό τη δημοφιλία των κόμικς: *«προσπαθούν να μεταδώσουν στον αναγνώστη μια εύθυμη διάθεση... Επιστημονικώς αποδεδειγμένη είναι η αγάπη που τρέφουν τα παιδιά για την πολύχρωμη εικόνα... προσδίδουν στις ιστορίες ζωντάνια, παραστατικότητα και αμεσότητα... ένα μικρό παιδί μπορεί να ταυτιστεί εύκολα... προκαλούν τη φαντασία...»*.
- γ) Κυρίαρχο ρηματικό πρόσωπο του αποσπάσματος είναι το α' πληθυντικό**. Ο τραγικός ποιητής Ευριπίδης **ταυτίζεται με τον ομότεχνό του Αισχύλο**, στον οποίο απευθύνεται άμεσα, με οικείο ύφος και **ζωντάνια-παραστατικότητα**. Έτσι, **ο λόγος του αποκτά ενδιαφέρον** και γίνεται πιο αποτελεσματικός-πειστικός, εφόσον **τονίζεται η καθολική επίδραση του ποιητικού έργου στον δήμο/τον λαό** που εδώ ο Αισχύλος εκπροσωπεί με την ερώτησή του *«Για ποιον λόγο πρέπει να θαυμάζουμε έναν ποιητή?»*.

11. σελ. 332-335

- α) «κορυφή ενός παγόβουνου»:** μεταφορά που αποδίδεται με εμφατικό τόνο (οικογενειακό, ευρύτερο κοινωνικό και πολιτισμικό): επεξήγηση που βοηθά στην πληρέστερη κατανόηση της λέξης «περιβάλλον», χωρίς να ξεφεύγει η προσοχή των αναγνωστών-στριών από το κυρίως νόημα του κειμένου, δηλαδή τους παράγοντες από τους οποίους εξαρτάται η βία.

- β) για τους –κατά δική τους δήλωση– «Αγώνες του Λαού»:**

Διπλή παύλα: προσωπικό, μάλλον ειρωνικό σχόλιο, που με διακριτικότητα παρεμβάλλεται, προκειμένου να ξεκαθαρίσει ότι η δήλωση που θα ακολουθήσει ανήκει στους διοργανωτές των Ολυμπιακών Αγώνων του 2024 στο Παρίσι.

Εισαγωγικά: ευθύς λόγος που ταυτόχρονα αμφισβητεί/σχολιάζει ειρωνικά ο συντάκτης του άρθρου.

για τους πιο περιζήτητους αγώνες –για να μην αναφερθούμε και στο κόστος διαμονής

και των μεταφορικών στο Παρίσι– έχει αυξηθεί, ενίοτε σε... ολυμπιακές αναλογίες:

Διπλή παύλα: ο συντάκτης προσθέτει ένα ακόμη στοιχείο αναφορικά με το υψηλό κόστος της διαμονής στο Παρίσι κατά την περίοδο των Ολυμπιακών Αγώνων του 2024 και στη συνέχεια με τη **χρήση των αποσιωπητικών** ειρωνεύεται-καυτηριάζει την κατάσταση αυτή.

–υπολογίστε κατά μέσο όρο 1.000 ευρώ ανά διανυκτέρευση αντί 300–: ο συντάκτης προσθέτει ένα ακόμη στοιχείο αναφορικά με το υψηλό κόστος της διαμονής στο Παρίσι κατά την περίοδο των Ολυμπιακών Αγώνων του 2024.

- γ) **«Αμαρυλλίς»:** ονομασία/τίτλος της επιχείρησης
αναγκάστηκε να εκδίδεται: ακολουθεί ευθύς λόγος
«Αν προτείναμε σε άλλη κοπέλα να έρθει από την Κολομβία στην Ελλάδα, μας έταζαν αμοιβή 300 ευρώ»: ευθύς λόγος
- δ) (που να καλύπτει παραγωγούς): παρεμβάλλεται μία πληροφορία/διευκρίνιση που συμπληρώνει άμεσα τα λεγόμενα του συντάκτη κι είναι απαραίτητη για να κατανοήσει ο δέκτης ό,τι προηγήθηκε.
αποζημιωθούν τα χρήματα αυτά; Πώς θα καλυφθεί το εισόδημα των παραγωγών τα πρώτα πέντε χρόνια μέχρι να δώσουν τα δέντρα τους πρώτους καρπούς ή τα δύο χρόνια που τα χωράφια θα παραμένουν βυθισμένα στο νερό; : δηλώνεται απορία του συντάκτη στο τέλος της ευθείας ερωτηματικής πρότασης, ο οποίος εκπροσωπεί την πλευρά των αγροτών που ζητούν να λάβουν άμεσα απαντήσεις από την πολιτεία στο καίριο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν.
- ε) Αναρωτήθηκες ποτέ, πόσες ώρες έχεις κάνει απλήρωτες υπερωρίες για τις οποίες δεν πρόκειται ποτέ να πληρωθείς; Πόσες φορές έχεις αναγκαστεί να εργαστείς αμισθί, επειδή δεν έχεις ακόμη προϋπηρεσία; : Τα κατ' ακολουθία ευθέα ερωτήματα δίνουν έμφαση στο ζήτημα της εργασιακής εκμετάλλευσης που θίγει ο πομπός και συμβάλλει στην αφύπνιση του δέκτη/αναγνώστη, ιδίως εκείνου που έχει υπάρξει θύμα. Ο λόγος φορτίζεται, επίσης, συναισθηματικά, καθώς μεταφέρει την αγανάκτηση και την καυστική διάθεση του πομπού.
Ε, λοιπόν, αν δεν το έχεις ήδη κάνει, ήρθε η ώρα! : Ο λόγος αποκτά ζωντάνια-παραστατικότητα, μεταφέροντας παράλληλα με έμφαση το σχόλιο του πομπού που δηλώνει αγανάκτηση και συνάμα ελπίδα για ανατροπή των συνθηκών με την ενεργοποίηση του δέκτη.
«καραμέλα»: μεταφορική χρήση του λόγου που δηλώνει σχόλιο. Η λαϊκή αυτή έκφραση χρησιμοποιείται ως ιδιωτισμός, για να δηλώσει την επιτηδευμένη και επαναλαμβανόμενη δικαιολογία.
«δεν έχεις ακόμη προϋπηρεσία»: ευθύς λόγος
«ωραίο»: σχήμα ειρωνείας, καθώς η λέξη «ωραίο» εδώ χρησιμοποιείται με την αντίθετη σημασία «άσχημο, δυσάρεστο».

στ) **ΣΤΑΜΑΤΗΣΕ ΤΟ ΤΩΡΑ!** : προσταγή-προτροπή που δηλώνεται με emphaticό τόνο.

Η ζωή σου αξίζει πολλά περισσότερα από μια στιγμιαία απόλαυση... : Ο πομπός δηλώνει ότι δεν επιθυμεί να ολοκληρώσει τη φράση του, τόσο επειδή είναι συναισθηματικά φορτισμένος-προβληματισμένος γνωρίζοντας ότι υπάρχουν άνθρωποι που διακινδυνεύουν τη ζωή τους καπνίζοντας, όσο κι επειδή δεν χρειάζεται να προσθέσει άλλα λόγια, εφόσον είναι αυτονόητο ότι αυτή η κακή συνήθεια πρέπει να σταματήσει.

ζ) **Ουφ! Μπούχτισα εδώ!** : δηλώνει αγανάκτηση με emphaticό τόνο

Πάμε για τρέλες! : προτροπή που δηλώνεται με έμφαση

Όλο με μπλέκεις σε συγκεντρώσεις//και συζητήσεις πολιτικές... : δηλώνει αγανάκτηση-δυσaráσκεια (θα μπορούσε να γίνει δεκτή και η απογοήτευση ως απάντηση)

Έναν παράδεισο πάνω στη Γη//βρήκα να πάμε μαζί! : ενθουσιασμό με emphaticό τόνο

θέλεις το άγχος και τη μαμά... : δηλώνει περιφρόνηση για το απροσδόκητο της επιλογής και συνάμα ειρωνεία-αποδοκιμασία ή ακόμη και απογοήτευση

Εδώ και τώρα ν' αποφασίσεις: ακολουθεί παράθεση των επιλογών που δίνει ο πομπός στον δέκτη

ελευθερία ή γκαντεμιά! : δηλώνεται με έμφαση η συναισθηματική φόρτιση του ποιητικού υποκειμένου που αγωνιά για την απάντηση του δέκτη με τις επιλογές του οποίου φαίνεται να έχει αγανακτήσει.

12. σελ. 335-336

1ε, 2ι, 3ιδ, 4α, 5η, 6ιβ, 7στ, 8ζ, 9θ, 10ια, 11β, 12γ, 13ιγ, 14ιε, 15δ.

13. σελ. 337-339

α) **οπτική ρεαλιστική εικόνα της ηρωίδας του έργου:** «*Η Χαδούλα, η λεγομένη Φράγκισσα, ή άλλως Φραγκογιαννού, ήτο γυνή σχεδόν εξηκοντούτις, καλοκαμωμένη, με αδρούς χαρακτήρας, με ήθος ανδρικών, και με δύο μικράς άκρας μύστακος άνω των χειλέων της*». Η εικόνα προσδίδει στο κείμενο **παραστατικότητα**, αφού **βοηθά τους αναγνώστες και τις αναγνώστριες να φανταστούν την ηρωίδα**. Η αντικειμενικότητα αυτής της περιγραφής ταιριάζει στον ρεαλισμό της ηθογραφικής αφήγησης και καθιστά την **πλοκή περισσότερο πειστική-αληθοφανή**. Ο Παπαδιαμάντης εδώ «ζωντανεύει» την ηρωίδα του **σαν να είναι αληθινό-υπαρκτό πρόσωπο**, μια γυναίκα ατημέλητη, γερασμένη και ταλαιπωρημένη σαν τις γυναίκες της εποχής που περιγράφει. Όλα όσα θα ακολουθήσουν ήδη αρχίζουν να δικαιολογούνται με αυτήν την περιγραφή.

β) **οπτική ρεαλιστική εικόνα με κάποια ποιητικά στοιχεία:** «*Αναρωτιέστε πού βρίσκεται αυτήν τη στιγμή ο καλύτερός σας φίλος; Βρίσκεται στο κλουβί ενός καταφυγίου ή μιας πανσιόν. Αναρωτιέστε τι κάνει; Περιμένει υπομονετικά να έρθετε, να τον δείτε, να τον*

βγάλετε μια βόλτα, να τον κοιτάξετε στα μάτια και να του υποσχεθείτε πως από εδώ και πέρα θα κοιμάται σε ένα ζεστό κρεβάτι δίπλα σας». Αν και η εικόνα αυτή μεταφέρει μια πραγματικότητα, τον εγκλεισμό των αδέσποτων σε κλουβιά καταφυγίων και πανσιόν ζώων, ο πομπός **διεγείρει συναισθήματα συγκίνησης και ελπίδας** στον δέκτη χάρη στο **λογοτεχνικό-γλαφυρό ύφος** που υιοθετεί, **προκειμένου να προβληματίσει** τους τηλεθεατές της εκπομπής και **να τους παρακινήσει να υιοθετήσουν ένα αδέσποτο**. Παράλληλα, καθώς ο τηλεοπτικός λόγος μεταφέρει ένα υπαρκτό πρόβλημα, **ενημερώνει το κοινό** και –με έμμεσο τρόπο– **το πείθει για τη σοβαρότητα του υπερπληθυσμού των αδέσποτων και τις συνθήκες ζωής τους**.

- γ) οπτική ποιητική εικόνα ενός τοπίου:** *Βλέπεις, για παράδειγμα, ένα τοπίο. Μπορεί να είναι χαράδρες, γκρεμοί, δέντρα κοντά ή ψηλά, παραλίες βραχώδεις, άτακτες ή αμμώδεις και μας αρέσουν όλα. Όταν βλέπεις λουλούδια στο λιβάδι, παπαρούνες στον αγρό, λες: «Τι ωραίες που είναι!».* Πρόκειται για μια ποιητική-λυρική απεικόνιση της εξιδανικευμένης φύσης, με αποτέλεσμα ο πομπός να διεγείρει το συναίσθημα του θαυμασμού στον δέκτη χάρη στο λογοτεχνικό-γλαφυρό ύφος που υιοθετεί. Έτσι, εξάπτει τη φαντασία και το ενδιαφέρον του. Η σύνδεση των νοημάτων είναι κατά βάση διαισθητική και το κείμενο στοχεύει κυρίως στην αισθητική απόλαυση, τέρπει/ψυχαγωγεί τον δέκτη.

Οπτικο-κινητική ρεαλιστική εικόνα ενός τοπίου: *«Όταν κόψεις μία όμως, παύει από μόνη της να είναι όμορφη και πρέπει, αν θέλεις να τη ζωγραφίσεις, να τη βάλεις σ' ένα βάζο ή σ' ένα ποτήρι μ' ένα χρωματιστό φόντο. Δηλαδή να την κάνεις να φαίνεται ωραία».* Μεταφέρει μια **αντικειμενική πραγματικότητα που προβληματίζει τον δέκτη**, κάτι που διαπιστώνουμε αν λάβουμε υπόψη μας ότι η εικόνα αυτή έρχεται σε αντίθεση με την προηγούμενη.

Οπτική ποιητική εικόνα: *«Οι αρχαίοι γλύπτες το είχαν καταλάβει αυτό και δημιουργούσαν αγάλματα, σαν τον Απόλλωνα τον θεό, και έδιναν θεϊκή ομορφιά που ξεπερνούσε την ανθρώπινη μορφή».* Πρόκειται για μια ποιητική-λυρική απεικόνιση της εξιδανικευμένης ομορφιάς ενός αρχαίου αγάλματος, με αποτέλεσμα ο πομπός να διεγείρει το συναίσθημα του θαυμασμού στον δέκτη χάρη στο λογοτεχνικό-γλαφυρό ύφος που υιοθετεί. Έτσι, εξάπτει τη φαντασία και το ενδιαφέρον του. Η σύνδεση των νοημάτων είναι κατά βάση διαισθητική και το κείμενο στοχεύει κυρίως στην αισθητική απόλαυση, τέρπει/ψυχαγωγεί τον δέκτη.

- δ) Ολόκληρο το ποίημα αποτελείται από δύο ποιητικές εικόνες. Η πρώτη είναι οπτικο-κινητικο-ακουστική,** καθώς αναπαρίσταται ένας όμορφος, γεμάτος ζωή κήπος, με πουλιά που κελαηδούν κι ένα ερωτευμένο ζευγάρι να περπατά και να ανταλλάσσει φιλιά. Πρόκειται για μια ποιητική-λυρική απεικόνιση της φύσης, με αποτέλεσμα ο πομπός να διεγείρει συναισθήματα συγκίνησης και νοσταλγίας στον αναγνώστη/στην αναγνώστρια χάρη στο λογοτεχνικό-γλαφυρό ύφος που υιοθετεί. Έτσι, εξάπτει τη φαντασία και το ενδιαφέρον τους. Η σύνδεση των νοημάτων είναι κατά βάση διαισθητική και το κείμενο στοχεύει κυρίως στην αισθητική απόλαυση, τέρπει/ψυχαγωγεί τον δέκτη. **Η δεύτερη εικόνα είναι οπτικο-κινητική,** αφού ο ίδιος κήπος καλύπτεται από αγκάθια και φίδια σέρνονται στο εσωτερικό του. Η εικόνα αυτή είναι

φρικαλέα και προκαλεί δυσάρεστα συναισθήματα θλίψης και πεισιθάνατης διάθεσης που προβληματίζουν τον δέκτη για την κατάσταση του ποιητικού υποκειμένου.

- ε) **ρεαλιστική οπτικο-κινητικο-ακουστική εικόνα:** «Δεκάδες πτώματα τυλιγμένα με λευκά σεντόνια κείτονταν σήμερα στο έδαφος, στον περίβολο του Ινδονησιακού Νοσοκομείου στη Λωρίδα της Γάζας - θύματα **ισραηλινής αεροπορικής επιδρομής...να σώσουν ασθενείς που δεν σταματούν να συρρέουν**». Η εικόνα του πολέμου χρησιμοποιείται από τον ρεπόρτερ ως **αποδεικτικό μέσο** που επιβεβαιώνει τα γεγονότα της τρέχουσας επικαιρότητας. Οι τραγικές εικόνες μεταφέρονται-περιγράφονται με αντικειμενικότητα, προκειμένου να ενημερωθεί ο δέκτης και να πειστεί για τη σοβαρότητα της κατάστασης στη Γάζα.
- στ) **ποιητική οπτικο-κινητική εικόνα:** «Ο μηχανισμός, τώρα, έχει έτσι ρυθμιστεί, ώστε το αόρατο λουρί που κρατάει δεμένο αυτόν τον κατάδικο από το πόδι να κοντάνει ή να μακραίνει κατά την κρίση του επιμελέστατα κρυμμένου αφέντη». Ο εικονοπλαστικός λόγος προσδίδει στο κείμενο **παραστατικότητα**, αφού βοηθά το αναγνωστικό κοινό να αναπλάσει νοερά μια κατάσταση αυτοπαγίδευσης. Παράλληλα, **εγείρει συναισθήματα**, όπως απογοήτευση, αγωνία ή ακόμη και θυμό, καθώς **το ύφος είναι πιο γλαφυρό και προβληματίζει για τις επιπτώσεις του καταναλωτισμού στο άτομο**.

■ 14. σελ. 339-341

- α) **Χωρία ποιητικής γλώσσας και εκφραστικά μέσα που αξιοποιούνται:**

ετοιμότητα για **πάλη: μεταφορά**

Το κεντρί του μπορεί τόσο συχνά να βγει: **μεταφορά και εικονοπλασία προσπαθήσουμε μάτια να αποτρέψουμε το βλέμμα μας από αυτό: μεταφορά**

αποφασίζουμε να το κοιτάξουμε κατάματα: **σχήμα μεταφοράς και προσωποποίησης**

Ο άνθρωπος βρίσκεται αναγκασμένος να υιοθετεί αυτόν τον δρόμο της διαφυγής: **σχήμα μεταφοράς και εικονοπλασία**

ο κακός τους χαρακτήρας δεν υπάρχει πια: **σχήμα προσωποποίησης**

Λειτουργικότητα: Ο λόγος έτσι αποκτά ενδιαφέρον, θεατρικότητα, εφόσον είναι πιο παραστατικός και φορτίζεται συναισθηματικά, παρακινώντας και πείθοντας τον ευαίσθητο δέκτη να αντιμετωπίσει διαφορετικά τις δυσκολίες της ζωής.

- β) **Χωρία ποιητικής γλώσσας και εκφραστικά μέσα που αξιοποιούνται:**

πράγματα που μας τριγυρίζουν: **σχήμα μεταφοράς**

τους κάνουν οι ανάγκες της ζωής κάθε μέρα και στενότερους: **σχήμα μεταφοράς**

«...κάνει το δίχτυ αυτών των πρακτικών σχέσεων ακόμα πιο πυκνό, η μακρά συνήθεια το στερεώνει...ο μικρός κόσμος, που μέσα του ζούσαμε χρόνια, έχει και μια άλλη όψη που ως τότε δεν την είχαμε δει»: **εικονοπλαστικός λόγος**

«Έτσι, για παράδειγμα, ανακαλύπτουμε τις ομορφιές ενός τόπου ή ενός σπιτιού τη στιγμή που φεύγουμε και τ' αφήνουμε πίσω μας, την κομψότητα ενός επίπλου ή τη χάρη ενός πολύ μικρού και απλού πράγματος από κείνα που μεταχειριζόμαστε κάθε μέρα, τη στιγμή που το αποχωριζόμαστε ή το χάσαμε και το αναπολούμε». : **σχήμα πολυσύνδετο με αλληπάλληλες προτάσεις που συνδέονται με τον διαχωριστικό σύνδεσμο «ή»**

Νομίζουμε ότι τότε για πρώτη φορά βλέπουμε καθαρότερα: **σχήμα μεταφοράς**

η νέα στάση που παίρνει το εγώ μας απέναντί τους, η κίνηση που δίνουμε στο πνεύμα μας προς τη διεύθυνση αυτής της νέας αξίας των πραγμάτων: **μεταφορές**

Λειτουργικότητα: Ο λόγος έτσι αποκτά ενδιαφέρον, θεατρικότητα, εφόσον είναι πιο παραστατικός και φορτίζεται συναισθηματικά, συγκινεί, παρακινώντας και πείθοντας τον ευαίσθητο δέκτη να αντιμετωπίσει διαφορετικά τα αντικείμενα που τον περιβάλλουν δίνοντας τους την αισθητική τους αξία, υιοθετώντας μια νέα στάση απέναντί τους.

γ) Χωρία ποιητικής γλώσσας και εκφραστικά μέσα που αξιοποιούνται:

ανοιχτή πληγή για την ανθρωπότητα: **σχήμα μεταφοράς και προσωποποίησης μιας «πληγωμένης» ανθρωπότητας**

χάνουν τη ζωή τους: **σχήμα μεταφοράς** Η σκέψη μας είναι με τους εργαζόμενους πρώτης γραμμής: **σχήμα μετωνυμίας/υπαλλαγής σε συνδυασμό με σχήμα συνεκδοχής:** α' μέρος όπου χρησιμοποιείται το αφηρημένο («*Η σκέψη μας είναι*») αντί για το συγκεκριμένο («*Εμείς σκεφτόμαστε*») & β' μέρος όπου χρησιμοποιείται το φαινόμενο που παράγεται από μια ενέργεια («*τους εργαζόμενους πρώτης γραμμής*») αντί για την ενέργεια (*τους εργαζόμενους που μάχονται στην πρώτη γραμμή/που πρωτοστατούν στους αγώνες*).

στις οποίες στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό ο αγώνας κατά της πανδημίας: **σχήμα μεταφοράς «έξυπνα εργοστάσια»:** **σχήμα προσωποποίησης**

το αίτημα για εξασφάλιση ασφαλών συνθηκών εργασίας διαρκώς επιστρέφει: **σχήμα προσωποποίησης**

Καθώς οι κοινωνίες βαίνουν σε εποχή ριζικών αλλαγών: **σχήμα προσωποποίησης** (των κοινωνιών) **και μεταφοράς** (η σημασία του όρου «βαίνουν» μεταφέρεται)

Λειτουργικότητα: Ο λόγος έτσι αποκτά ενδιαφέρον, εφόσον είναι πιο παραστατικός και φορτίζεται συναισθηματικά, συγκινεί, παρακινώντας και πείθοντας τον ευαίσθητο δέκτη να υποστηρίξει το αίτημα για ασφαλή εργασία και, εφόσον είναι εργοδότης, να το διασφαλίσει στους εργαζόμενους του.

3.2

Χρονομετρημένο Τεστ Αξιολόγησης

Ενδεικτικές Απαντήσεις (σελ 342-343)

1α) 2β) 3α) 4γ) 5α) 6δ) 7γ) 8δ) 9δ) 10β)

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Στο 7 αποκλείστηκε το α) γιατί το ρήμα «αγωνίζομαι» είναι αποθετικό, δηλαδή είναι παθητικής φωνής αλλά ενεργητικής διάθεσης, εφόσον δηλώνει ότι το υποκείμενο ενεργεί.

1. σελ. 344

λογοτεχνικά σχήματα λόγου: *σπίτια πεταμένα σαν εκατομμύρια ζάρια πάνω στην αττική πεδιάδα: σχήμα μεταφοράς (πεταμένα) και παρομοίωσης (σαν...ζάρια) // χλωμά νησιά στο χρώμα της ελαφρόπετρας: σχήμα μεταφοράς (χλωμά: εννοεί που φαίνονταν αγνά) και προσωποποίησης (των νησιών) // τα γαλήνια βουνά της Πελοποννήσου: σχήμα προσωποποίησης // Γαλήνια, υπέροχη, μεγαλειώδης: σχήμα ασύνδετο κλιμακωτό (από το ασθενέστερο στο ισχυρότερο σημασιολογικά) // όλα ήταν αγνά, όλα ευγενικά, φωτεινά, απέραντα, όλα όπως ήταν πάντα: στη φράση συνυπάρχουν τρία διαφορετικά σχήματα: σχήμα επανάληψης, σχήμα ασύνδετο κλιμακωτό και σχήμα προσωποποίησης // Ήταν σαν ένα ταξίδι στο Διάστημα: σχήμα παρομοίωσης*

τα επίθετα: *τεράστιο σύμπλεγμα Αθήνας και Πειραιά // το καθαρό γαλανό της θάλασσας // υπέροχη ακινητοποιημένη συνέχεια γης και νερού // Γαλήνια, υπέροχη, μεγαλειώδης, δοκίμασα επίθετα λιγότερο χρησιμοποιημένα, όμως καθετί άλλο έμοιαζε λιγότερο βαρυσήμαντο.*

τοπικά επιρρήματα: *κοιτώντας κάτω // πάνω στην αττική πεδιάδα // Στον Νότο... (επιρρηματικός προσδιορισμός του τόπου) // πέρα από αυτά (επιρρηματικός προσδιορισμός του τόπου) // πάνω από τον ορίζοντα // Στεκόμουν πάνω στον Άρη...κάτω από έναν ουρανό που έμοιαζε...*

Συναισθήματα που προκαλούνται: θαυμασμός για το μεγαλείο, την ομορφιά, την απεραντοσύνη της φύσης, συγκίνηση, ψυχική αγαλλίαση/γαλήνη/ηρεμία.

2. σελ. 344

Το ύφος της αγγελίας είναι απρόσωπο-ουδέτερο και διαμορφώνεται κυρίως από την αναφορική λειτουργία του λόγου που κυριαρχεί αποδίδοντας με αντικειμενικότητα τα χαρακτηριστικά του διαμερίσματος, **όπως αρμόζει σε ένα τέτοιο πληροφοριακό κείμενο** που προσπαθεί να περιγράψει έναν χώρο προς ενοικίαση στους ενδιαφερόμενους ενοικιαστές.

3. σελ. 345

- i. Η διαδικασία της περιγραφής ξεκινά από την ονομασία του περιγραφόμενου αρχαίου μνημείου: «Στα δυτικά του δρόμου που οδηγεί από το ιερό του Διονύσου στην Ακρόπολη βρίσκεται ένα μεγαλοπρεπές χορηγικό μνημείο. [...] Το μνημείο του Νικία...». Το μνημείο αυτό ταξινομείται στο γένος των *χορηγικών μνημείων*. Έπειτα, ακολουθεί η παρουσίαση της εμφάνισης του ναού, δηλαδή των χαρακτηριστικών της αρχιτεκτονικής του: «έχει σχήμα μικρού ναού δωρικού ρυθμού, με έξι κίονες στην πρόσοψη και αετώματα στις δύο στενές πλευρές», των αλλαγών που αυτή υπέστη μετά την αποσυναρμολόγησή του («Στο

μνημείο έχουν συγκεντρωθεί διάσπαρτα αρχιτεκτονικά μέλη...που κατείχαν στον δομικό ιστό του κτηρίου»), αλλά και της χορηγικής επιγραφής που φέρει: «Εκεί διατηρείται ακόμη η χορηγική επιγραφή χαραγμένη...επί άρχοντος Νεαίχμου (320/19 π.Χ.)».

Γλωσσικές επιλογές της περιγραφής που εντοπίζονται στο κείμενο είναι: το συνδυαστικό ρήμα «βρίσκεται» που δηλώνει την ύπαρξη-τοποθεσία του μνημείου («Στα δυτικά του δρόμου που οδηγεί από το ιερό του Διονύσου στην Ακρόπολη βρίσκεται ένα μεγαλοπρεπές χορηγικό μνημείο»). Επίσης, χρησιμοποιούνται ρήματα δράσης, καθώς στο κυρίως κείμενο της περιγραφής ενσωματώνεται και μία σύντομη αφήγηση με την ιστορία αποσυναρμολόγησης του ναού, που αποτελεί, ωστόσο, αναπόσπαστο μέρος της περιγραφής του: «τοποθετήθηκαν...που κατείχαν...». Τα επίθετα και οι μετοχές είναι κύριες γλωσσικές επιλογές της περιγραφής του μνημείου: «μεγαλοπρεπές χορηγικό μνημείο...μικρού ναού...στενές πλευρές...χαραγμένη...διάσπαρτα αρχιτεκτονικά μέλη». Τέλος, χρησιμοποιούνται τοπικά επιρρήματα και επιρρηματικοί προσδιορισμοί του τόπου, όπως: «Στα δυτικά του δρόμου που οδηγεί από το ιερό του Διονύσου στην Ακρόπολη...Εκεί διατηρείται... στα τρία κεντρικά επιστύλια της πρόσοψης ... σε σημεία που αντιστοιχούν σε θέσεις».

Πιστεύετε ότι αυτή η περιγραφή σας βοήθησε να αντιληφθείτε την εικόνα του μνημείου;

Ο μαθητής/Η μαθήτρια απαντούν ελεύθερα αλλά τεκμηριωμένα.

Γιατί το υπουργείο Παιδείας ανάρτησε την περιγραφή του μνημείου του Νικία στην ιστοσελίδα του;

Το υπουργείο Παιδείας ανάρτησε την περιγραφή του μνημείου για να ενημερώσει τους μαθητές και τις μαθήτριες για την ύπαρξη και ιστορία του, να τους μορφώσει, ώστε να ενισχύσει την εθνική συνείδηση αλλά και να τους παρακινήσει με έμμεσο τρόπο να το επισκεφτούν.

- 3ii α)** Φίλε μου, πρόσφατα επισκέφτηκα με την οικογένεια μου τον αρχαίο ναό της Αλέας Αθηνάς, που ήταν ο δεύτερος μεγαλύτερος της Πελοποννήσου μετά τον ναό του Ολυμπίου Διός στην Ολυμπία. Βρίσκεται στην Τεγέα στο χωριό Αλέα, 10 χλμ. από την Τρίπολη. Στον χώρο αυτό υπήρχε ιερό της θεάς, του οποίου σήμερα δεν σώζονται παρά μόνο ερείπια. Ο κυρίως ναός ήταν φιλοτεχνημένος από ντόπιο μάρμαρο και συνδυάζει τρεις διαφορετικούς αρχιτεκτονικούς ρυθμούς, όπως διαπιστώνουμε από τους σπονδύλους των κιόνων που βρίσκονται στον περιβάλλοντα χώρο: τον Δωρικό, τον Κορινθιακό και τον Ιωνικό. Από την έκταση των ερειπίων κατάλαβα ότι πρέπει να ήταν πολύ μεγάλος και σημαντικός λατρευτικός χώρος κατά τους χρόνους της αρχαιότητας. Δυστυχώς όμως δεν έχει γίνει ακόμα κάποια προσπάθεια αναστήλωσης του ναού.

β)

Τόπος, Ημερομηνία

Αξιότιμη κυρία υπουργέ Πολιτισμού,

Σας απευθύνω την παρούσα επιστολή, προκειμένου να σας εκθέσω τους προβληματισμούς μου για την κατάσταση στην οποία βρίσκεται το Ιερό της Αλέας Αθηνάς στην Πελοπόννησο, το οποίο πρόσφατα επισκέφτηκα με την οικογένειά μου.

Σε γενικές γραμμές θα χαρακτηρίζα την κατάσταση του ναού μάλλον θλιβερή. Πρώτη φορά βρέθηκα σε αυτόν τον σπουδαίο λατρευτικό κατά τους αρχαίους χρόνους χώρο και διαπίστωσα με λύπη ότι η ελληνική πολιτεία δεν έχει εδώ και δεκαετίες προβεί στις απαραίτητες ενέργειες, προκειμένου το μνημείο αυτό να επανακτήσει έστω ένα μέρος της ιστορικής αίγλης του. Οι κίονες είναι κατεστραμμένοι και οι σπόνδυλοι που κάποτε τους συναποτελούσαν βρίσκονται διάσπαρτοι στον αρχαιολογικό χώρο, ενώ θα μπορούσαν να έχουν αναστηλωθεί κι ο ναός έτσι να αναγεννηθεί, γιατί αυτή τη στιγμή οι επισκέπτες δεν αντιλαμβάνονται καθόλου τι βλέπουν. Την κατάσταση αυτή επιβαρύνει η παντελής απουσία κατάλληλης σήμανσης, που θα αποτελούσε έναν στοιχειώδη οδηγό για τον επισκέπτη, ώστε να μπορέσει έστω να φανταστεί τον αρχαίο ναό.

Κλείνοντας, ως Έλληνας πολίτης σας απευθύνω το δίκαιο αίτημα να λάβετε άμεσα όλες τις απαραίτητες πρωτοβουλίες, προκειμένου το μνημείο της Αλέας Αθηνάς να αναστηλωθεί και να αναδειχθεί κι η νέα γενιά να έχουμε την ευκαιρία να το γνωρίσουμε και να αντιληφθούμε το μέγεθος της ιστορίας και του πολιτισμού μας.

Με σεβασμό,

(Υπογραφή)

■ 4. σελ. 345-346

Η περιγραφή ξεκινά με την ονομασία της περιγραφόμενης έννοιας (οριστέα έννοια), της κοινωνικοποίησης, την οποία ο συγγραφέας εντάσσει στο γένος της «διαδικασίας» («Αυτήν τη διαδικασία με την οποία ένα άτομο μαθαίνει και...την ονομάζουμε κοινωνικοποίηση»). Έπειτα, ακολουθεί η παρουσίαση των λειτουργιών της (ειδοποιός διαφορά): «μεταδίδεται η κουλτούρα και το άτομο προσαρμόζεται σ' έναν οργανωμένο τρόπο ζωής... ένας τρόπος που "ανθρωποποιεί" τον βιολογικό οργανισμό του και τον μεταμορφώνει σε ένα «εγώ» με μια αίσθηση ταυτότητας».

Στην ανάπτυξη της παραγράφου συνδυάζονται δύο τρόποι: ο ορισμός της έννοιας, και το αίτιο (κοινωνικοποίηση)-αποτελέσματά του (ωφέλειες της) σε κοινωνικό και ατομικό επίπεδο: «μεταδίδεται η κουλτούρα και το άτομο προσαρμόζεται σ' έναν οργανωμένο τρόπο ζωής... "ανθρωποποιεί" τον βιολογικό οργανισμό του και τον μεταμορφώνει σε ένα "εγώ" με μια αίσθηση ταυτότητας... καθορίζει τη συμπεριφορά του ατόμου... αποτελεί και την απαραίτητη συνθήκη για την ανάπτυξη της ατομικότητας». Ο συνδυασμός αυτών των

τρόπων συμβάλλει στην πληρέστερη περιγραφή του, ώστε αυτός να γίνει κατανοητός στον αναγνώστη του επιστημονικού κειμένου, αλλά και να αποδειχθεί η σημασία της ομαλής κοινωνικοποίησης χάρη στην αναφορά των ωφελειών της.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Δεν προτείνεται ως τρόπος ανάπτυξης της παραγράφου η διαίρεση («Από την άποψη της κοινωνίας...Από την άποψη του ατόμου...»), γιατί η διαίρεση προϋποθέτει τη διαίρεση μίας γενικής έννοιας/ενός όλου, στην προκειμένη περίπτωση της κοινωνικοποίησης, σε υποκατηγορίες (είδη-μέλη της διαίρεσης), κάτι που δεν συμβαίνει εδώ.

■ 5. σελ. 346

Επεξηγηματικό μέρος: Είναι, δηλαδή, αποτέλεσμα των έμφυτων χαρακτηριστικών του, αλλά και της εξωγενούς περιβαλλοντικής επίδρασης.

Γλωσσικές επιλογές με τις οποίες εκφράζεται ο επεξηγηματικός λόγος:

- επεξηγηματικός σύνδεσμος: δηλαδή
- ρήμα σε χρόνο ενεστώτα: Είναι

Πρόθεση πομπού: Ο συγγραφέας επέλεξε να παρεμβάλει το επεξηγηματικό μέρος στην επιχειρηματολογία του, προκειμένου να διασαφηνίσει στους αναγνώστες και τις αναγνώστριες τη βασική του θέση, και, πιο συγκεκριμένα, να διευκρινίσει τις φράσεις κλειδιά: «είναι συνάρτηση κληρονομικότητας και περιβάλλοντος». Η διευκρίνιση αυτή διευκολύνει την απόδειξη του επιχειρήματος του και την ομαλή μετάβαση στο συμπέρασμα που ακολουθεί.

■ 6. σελ. 346-347

Ο συγγραφέας στο επεξηγηματικό μέρος του λόγου του χρησιμοποιεί τα αφηρημένα ουσιαστικά: *ευθύνη, αυτό-αποδοχή της ευθύνης, υπευθυνότητα*. Αυτή του η επιλογή χρησιμοποιείται με σκοπό να γίνει σαφές το περιεχόμενο των ομόρριζων εννοιών: *ευθύνη-υπευθυνότητα*. Προκειμένου, μάλιστα, να καταστεί σαφής αυτή η διάκριση, ο συγγραφέας εισάγει ενδιάμεσα τον όρο «*αυτό-αποδοχή της ευθύνης*», για να τονίσει ότι η συνειδητοποίηση της ανάγκης να είμαι υπεύθυνος απέναντι στις «*αντινομίες τους καιρού μου*», δηλαδή να είμαι ενεργός πολίτης, αποδεικνύει την υπευθυνότητά μου.

Στο τελευταίο στάδιο της εξήγησης («*Αυτή η έννοια της αυτο-αποδοχής της ευθύνης νομίζω πως είναι το κεντρικό χαρακτηριστικό της υπευθυνότητας*») ο συγγραφέας εκφράζει την προσωπική του κρίση για το θέμα, όπως δηλώνεται και μέσα από το ρήμα κρίσης «*νομίζω*» που χρησιμοποιεί. Έτσι, δίνει έμφαση σε αυτό το τελευταίο μέρος που επισφραγίζει το επιχειρήμα του για την αναγκαιότητα της ατομικής ευθύνης που καθιστά τον άνθρωπο ουσιαστικά υπεύθυνο, αλλά και υιοθετεί έναν πιο μετριοπαθή τόνο, διευκρινίζοντας ότι πρόκειται για την προσωπική του θέση απέναντι στο θέμα.

7. σελ. 347-348

Ως προς τον τρόπο που οργανώνεται η Συνταγή 2, παρατηρούμε ότι ο τίτλος «**Φαγάκια των πασχόντων από “υπερβολή”**» δηλώνει άμεσα τον στόχο του κειμένου οδηγίων, που είναι η παρασκευή μιας υγιεινής και διαιτητικής συνταγής. Ο τίτλος υπονοεί πως, ακόμη κι αν κάποιος καταναλώσει πολύ φαγητό από αυτήν τη συνταγή, δεν θα ζημιώσει την υγεία του. Έπειτα, η συγγραφέας μας παραθέτει μια λίστα με τα υλικά που θα χρειαστούν για την εκτέλεση της συνταγής. Το κείμενο ολοκληρώνεται με την αναφορά στην ακολουθία των βημάτων που καθορίζουν το πώς ο στόχος θα επιτευχθεί: «*Κόψτε το κοτόπουλο σε κομματάκια. Μουλιάστε τα ρεβίθια σε χλιαρό νερό για 10 ώρες και βράστε τα για 15΄ χωριστά. Πλύντε και κόψτε σε χοντρά κομμάτια όλα τα λαχανικά. Αλατοπιπερώστε τα, βάλτε τα όλα σε σκεπαστό ταψί και σε προθερμασμένο φούρνο 180°C και ψήστε για 2 ώρες περίπου. Αν τα ρεβίθια είναι σχετικά σκληρά... να μαλακώσουν*». Η συνταγή δεν συνοδεύεται από σχόλια ή φωτογραφίες.

Όσον αφορά τις γλωσσικές επιλογές με τις οποίες η συνταγή δηλώνεται στο αναγνωστικό κοινό, παρατηρούμε ότι χρησιμοποιούνται συγκεκριμένα ουσιαστικά, όπως «κοτόπουλο, ρεβίθια, λαχανικά κ.λπ.», για να αποδοθούν τα υλικά. Έπειτα, χρησιμοποιεί ρήματα δράσης σε β΄ πληθυντικό, για να διαμορφωθεί μια σχέση οικειότητας με τον αναγνώστη, όπως «*Κόψτε... Μουλιάστε... Πλύντε και κόψτε... ψήστε*», σε έγκλιση προστακτική, εκφρασμένα σε δεοντική τροπικότητα που δηλώνει υποχρέωση (ένεκα της προστακτικής έγκλισης στην οποία βρίσκεται το ρήμα), καθώς είναι υποχρεωτική η ακολουθία των βημάτων για την ορθή εκτέλεση της συνταγής. Χρησιμοποιούνται, επίσης, επιρρηματικοί προσδιορισμοί του χρόνου «για 10 ώρες και βράστε τα για 15΄ χωριστά... ψήστε για 2 ώρες περίπου», αλλά και σύντομες-κοφτές προτάσεις που συνδέονται παρατακτικά με τον σύνδεσμο «και» καθώς και ασύνδετο σχήμα, για να δηλωθεί η χρονική σειρά των βημάτων, δηλαδή η σύνδεση των απαιτούμενων ενεργειών που τοποθετούν τις ενέργειες στη σωστή σειρά: «*Μουλιάστε τα ρεβίθια... και βράστε τα για 15΄ χωριστά. Πλύντε και κόψτε... Αλατοπιπερώστε τα, βάλτε τα όλα σε σκεπαστό ταψί και σε προθερμασμένο φούρνο 180°C και ψήστε για 2 ώρες περίπου*».

8. σελ. 348-349

Το καθοδηγητικό κείμενο έχει στόχο να μας βοηθήσει να «αυτοεξεταστούμε» δωρεάν, ώστε να διαγνώσουμε αν πάσχουμε ή όχι από κορονοϊό: «*Ένα δωρεάν self test για τον κορονοϊό την εβδομάδα δικαιούται ο κάθε Έλληνας πολίτης. Τα νέα τεστ αυτοεξέτασης*». Στη συνέχεια, δίνεται μια λίστα για τα απαραίτητα για τη διενέργεια του τεστ μέσα που περιλαμβάνονται στη συσκευασία του τεστ: «*Για τη διεξαγωγή του τεστ χρησιμοποιούνται αποκλειστικά τα υλικά που περιέχει η συσκευασία. Και συγκεκριμένα, μία μπατονέτα, ένα φιαλίδιο με υγρό και μία πλαστική δοκιμαστική ταινία (μοιάζει με τη δοκιμαστική ταινία του τεστ εγκυμοσύνης)*» αλλά και «*φυλλάδιο με οδηγίες χρήσης στα ελληνικά*». Αναφέρονται, επίσης, οδηγίες για τη σωστή συντήρηση του τεστ: «*Η θερμοκρασία συντήρησης του τεστ... εάν το προϊόν έχει τραβήξει υγρασία και δεν είναι κατάλληλο για χρήση*». Το τεστ συνοδεύεται, επίσης, από εικόνες των πιθανών ενδείξεων της εξέτασης, ενώ

σημειώνεται ότι «*σύντομα θα δοθεί στη δημοσιότητα και επεξηγηματικό βίντεο*». Το κείμενο οδηγιών ολοκληρώνεται με την αναφορά στην ακολουθία των βημάτων που υποδεικνύουν το πώς ο στόχος θα ολοκληρωθεί, δηλαδή πώς γίνεται το τεστ: «*το τεστ γίνεται από τη μύτη με τη χρήση μπατονέτας (ή στυλεού)*. Η ειδική μπατονέτα πρέπει να τοποθετείται και στα δύο ρουθούνια σε βάθος 2,5 εκατοστά...*Περιστρέφουμε στο σημείο εκείνο 5 φορές την μπατονέτα...Ακολουθως επαναλαμβάνουμε τη διαδικασία και στο άλλο ρουθούνη...Στη συνέχεια, τοποθετούμε την μπατονέτα στο μπουκαλάκι...Αφαιρούμε την μπατονέτα προσεκτικά και ανακατεύουμε...Ακολουθως, ανοίγουμε συσκευασία αλουμινίου... Την τοποθετούμε σε μία επιφάνεια χωρίς κλίση και ρίχνουμε τρεις...Το αποτέλεσμα φαίνεται στη δοκιμαστική ταινία...Μπορούμε να δούμε τα αποτελέσματα...Ακολουθως αποθέτουμε τη συσκευασία σε καλάθο αχρήστων*».

Πιστεύω ότι οι οδηγίες χρήσεις βοηθούν πράγματι τον χρήστη του τεστ, εφόσον εμπεριέχονται στη συσκευασία του τεστ κι είναι σαφείς και αναλυτικές. Οι εικόνες, επίσης, βοηθούν πολύ τον χρήστη να αντιληφθεί το αποτέλεσμα του τεστ καθώς και αν το έχει χρησιμοποιήσει σωστά.

■ 9. σελ. 350

- α) Η συγγραφέας ξεκινά από τον αρχικό ισχυρισμό ότι: «*Αναμφισβήτητα, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης αποτελούν έναν εύκολο, γρήγορο και ανέξοδο τρόπο για δικτύωση και ενημέρωση*». Στη συνέχεια, αναπτύσσει το επιχείρημα με το οποίο αποδεικνύει αυτόν της τον ισχυρισμό: «*Μας επιτρέπουν να επικοινωνήσουμε και να διατηρήσουμε επαφές...Μας δίνουν τη δυνατότητα να γνωρίσουμε καινούργιους ανθρώπους και να αλληλεπιδράσουμε μαζί τους*» το οποίο τεκμηριώνει χρησιμοποιώντας ως παράδειγμα τα social media. Καταλήγει, τέλος, στο συμπέρασμα που επιβεβαιώνει τον αρχικό της ισχυρισμό ότι: «*Γενικά, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης καλύπτουν ανάγκες για άμεση ενημέρωση, ψυχαγωγία, ανταλλαγή απόψεων, νέες γνωριμίες, φλερτ, ακόμα και σχέση*».
- β) Πιστεύω ότι το επιχείρημα είναι πειστικό, καθώς αληθεύουν όσα υποστηρίζονται αναφορικά με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και τα οφέλη που προκύπτουν από τη χρήση τους. Εξάλλου, η γλώσσα που χρησιμοποιείται βοηθά στην απόδειξη και τη λογική επεξεργασία του επιχειρήματος από τον δέκτη, εφόσον κυριαρχεί ο κυριολεκτικός και σαφής λόγος, οι δηλωτικές προτάσεις με τα ρήματα σε έγκλιση οριστική κι εκφρασμένα σε επιστημική τροπικότητα που δηλώνει βεβαιότητα («*προσφέρουν τη δυνατότητα δραστηριοποίησης και σύμπραξης για κοινούς σκοπούς...καλύπτουν ανάγκες για άμεση ενημέρωση*») αλλά και με υποτακτική που δηλώνει δυνατότητα: «*Μας δίνουν τη δυνατότητα να γνωρίσουμε καινούργιους ανθρώπους και να αλληλεπιδράσουμε μαζί τους. Μέσω των social media μπορούν να έρθουν σε επαφή άνθρωποι από διαφορετικές χώρες*». Τέλος, χρησιμοποιείται η ονοματοποίηση που ενισχύει τη βεβαιότητα των λεγομένων της συγγραφέως-ειδικού παρουσιάζοντας ολοκληρωμένες ενέργειες: «*με αποτέλεσμα την ενίσχυση της εκάστοτε προσπάθειας*».

10. σελ. 350-351

1° επιχείρημα: Η ύπατη αρμοστής του Ο.Η.Ε. για τα δικαιώματα που υπογράφει το κείμενο ξεκινά από τον αρχικό ισχυρισμό ότι: «Ένα πέπλο σιωπής καλύπτει τη βία κατά των παιδιών. Αυτή η μορφή βίας είναι όμως τόσο διάχυτη, που καμία χώρα δεν μπορεί να την αγνοήσει και καμία κοινωνία δεν μπορεί να ισχυρισθεί ότι δεν την αφορά». Στη συνέχεια, αναπτύσσει το επιχείρημά της υποστηρίζοντας ότι: «Παρά τη σχεδόν καθολική αποδοχή της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, οι πρωτοβουλίες των κυβερνήσεων για την αντιμετώπιση της βίας κατά των παιδιών έχουν αποδειχθεί ανεπαρκείς. Το να εθελουφλείς μπροστά σε αυτό το φαινόμενο ή να επικαλείσαι άγνοια για την έκταση και τις συνέπειές του είναι πλέον πολύ δύσκολο». Το επιχείρημα αυτό ενισχύεται από το τεκμήριο-αυθεντία που χρησιμοποιεί η ύπατη αρμοστής, την έρευνα του Ο.Η.Ε. που παρουσιάστηκε στις 11 Οκτωβρίου, η οποία «κάνει μια ολοκληρωμένη περιγραφή των πρωταρχικών αιτιών και συνεπειών του προβλήματος». Το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγει η Louise Arbour ταυτίζεται με αυτό της έρευνας του Ο.Η.Ε. τον οποίο εκπροσωπεί, ο οποίος σημειώνει ότι: «η βία κατά των παιδιών δεν μπορεί ποτέ να δικαιολογηθεί, η έρευνα προτείνει τη λήψη μιας δέσμης μέτρων που θα μπορούσαν να αποτρέψουν και να χαλιναγωγήσουν την κακοποίηση των παιδιών».

- α) Το επιχείρημα είναι αληθές,** καθώς το τεκμήριο που το υποστηρίζει προέρχεται από την πλέον έγκυρη πηγή στο ζήτημα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τον Ο.Η.Ε., και επιβεβαιώνει την αρχική διαπίστωση της Louise Arbour, καθώς και το επιχείρημα ότι «κανείς δεν μπορεί μετά τη δημοσιοποίηση αυτών των επίσημων στοιχείων να εθελουφλεί ή να επικαλείται άγνοια».
- β) Το επιχείρημα είναι έγκυρο,** εφόσον η αρχική διαπίστωση της Louise Arbour ότι «καμία κοινωνία δεν μπορεί να ισχυρισθεί ότι δεν την αφορά» σχετίζεται άμεσα με την επόμενη διαπίστωσή της ότι «οι πρωτοβουλίες των κυβερνήσεων για την αντιμετώπιση της βίας κατά των παιδιών έχουν αποδειχθεί ανεπαρκείς», γεγονός που οδηγεί αναπότρεπτα-κλιμακωτά στη διαπίστωση ότι αυτές «εθελουφλούν» και, κατά συνέπεια, στο συμπέρασμα ότι πρέπει να ληφθούν μέτρα «που θα μπορούσαν να αποτρέψουν και να χαλιναγωγήσουν την κακοποίηση των παιδιών». Το επιχείρημα, δηλαδή, διαθέτει συνεκτικότητα, καθώς διέπεται από νοηματική συνάφεια και δεν ξεφεύγει σε επιμέρους ζητήματα. Παράλληλα, το ύφος παραμένει απρόσωπο-επίσημο. Επιπλέον, η ομαλή κλιμάκωση μεταξύ των επιμέρους διαπιστώσεων επιτυγχάνεται αρχικά με την αντίθεση που δηλώνει ο αντιθετικός σύνδεσμος «παρά» («...καμία κοινωνία δεν μπορεί να ισχυρισθεί ότι δεν την αφορά. Παρά τη σχεδόν καθολική αποδοχή της Σύμβασης...»). Στη συνέχεια, η συνοχή ανάμεσα σε αυτή την πρώτη διαπίστωση και την επόμενη εξασφαλίζεται με τις συνώνυμες φράσεις: «έχουν αποδειχθεί ανεπαρκείς... Το να εθελουφλείς...» καθώς και με την αναφορά στα προηγούμενα που εξασφαλίζει η δεικτική αντωνυμία: «μπροστά σε αυτό το φαινόμενο», ενώ η τελευταία διαπίστωση της έρευνας και το συμπέρασμα συνδέονται λεξιλογικά με την επανάληψη της φράσης: «η Παγκόσμια Έκθεση για τη Βία κατά των Παιδιών... Υποστηρίζοντας ότι η βία κατά των παιδιών...». Το επιχείρημα, με άλλα λόγια, διαθέτει εξίσου συνοχή κι είναι, συνεπώς, έγκυρο.

γ) Οι γλωσσικές επιλογές που χρησιμοποιεί το επιχείρημα είναι αντιπροσωπευτικές του καθαυτού λόγου. Ειδικότερα, κυριαρχούν οι δηλωτικές προτάσεις (προτάσεις κρίσεως) με τα ρήματα να βρίσκονται σε έγκλιση οριστική, εκφρασμένα σε επιστημική τροπικότητα που δηλώνουν τη βεβαιότητα της ύπατου αρμοστή για όσα διαπιστώνει-υποστηρίζει: «Ένα πέπλο σιωπής καλύπτει τη βία κατά των παιδιών. Αυτή η μορφή βίας είναι όμως τόσο διάχυτη... Παρά τη σχεδόν καθολική αποδοχή της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, οι πρωτοβουλίες των κυβερνήσεων για την αντιμετώπιση της βίας κατά των παιδιών έχουν αποδειχθεί ανεπαρκείς... κάνει μια ολοκληρωμένη περιγραφή», αλλά και άλλα σε έγκλιση υποτακτική που δηλώνουν δυνατότητα: «καμία κοινωνία δεν μπορεί να ισχυρισθεί ότι δεν την αφορά... δεν μπορεί ποτέ να δικαιολογηθεί, η έρευνα προτείνει τη λήψη μιας δέσμης μέτρων που θα μπορούσαν να αποτρέψουν και να χαλιναγωγήσουν...». Επιπλέον, η γλώσσα που χρησιμοποιείται είναι σαφής, χάρη στην κυριαρχία της κυριολεξίας («καμία χώρα δεν μπορεί να την αγνοήσει και καμία κοινωνία δεν μπορεί να ισχυρισθεί ότι δεν την αφορά. Παρά τη σχεδόν καθολική αποδοχή της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, οι πρωτοβουλίες των κυβερνήσεων για την αντιμετώπιση της βίας κατά των παιδιών έχουν αποδειχθεί ανεπαρκείς») και την ακριβολογία: «Το να εθελουφλείς...ή να επικαλείσαι άγνοια», «κάνει μια ολοκληρωμένη περιγραφή...», «λήψη μιας δέσμης μέτρων που θα μπορούσαν να αποτρέψουν και να χαλιναγωγήσουν την κακοποίηση των παιδιών».

2° επιχείρημα: Η ύπατη αρμοστή του Ο.Η.Ε. για τα δικαιώματα που υπογράφει το κείμενο ξεκινά από τον αρχικό ισχυρισμό ότι: «Ωστόσο, πολλά κράτη έχουν προβλέψει εξαιρέσεις από την εφαρμογή της Σύμβασης στους εθνικούς τους νόμους και πρακτικές». Στη συνέχεια, αναπτύσσει το επιχείρημά της αναφερόμενη σε αυτές τις πρακτικές: «Μερικές κυβερνήσεις είναι απρόθυμες να αναμιχθούν στην εσωτερική σφαίρα της οικογενειακής ζωής... Σε πολλές χώρες, η νομοθεσία... αγνοεί την ψυχολογική βία και την εγκατάλειψη. Σε άλλες χώρες απουσιάζει η... παράμετρος της ασφάλειας ή οι ιδιότητες και οι δομές που κάνουν αποτελεσματικά τα μέτρα πρόληψης και τους αντίστοιχους μηχανισμούς». Το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγει η Louise Arbour επιβεβαιώνει ότι: «Ως αποτέλεσμα, ένας άγνωστος αριθμός παιδιών συνεχίζουν να υποφέρουν καθημερινά σε όλον τον κόσμο, έχοντας λιγοστές ή ανύπαρκτες επιλογές να προσφύγουν κάπου, ενώ οι βασανιστές τους παραμένουν στο απυρόβλητο».

α) Το επιχείρημα είναι αληθές, καθώς ο αρχικός ισχυρισμός της ύπατης αρμοστή Louise Arbour, ότι «πολλά κράτη έχουν προβλέψει εξαιρέσεις από την εφαρμογή της Σύμβασης στους εθνικούς τους νόμους και πρακτικές» ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα, κάτι που επιβεβαιώνεται και με συγκεκριμένες πρακτικές σε διάφορες χώρες του πλανήτη, οι οποίες επισημαίνονται στη συνέχεια. Οπότε και το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγει αυτό το επιχείρημα, ότι δηλαδή «ένας άγνωστος αριθμός παιδιών συνεχίζουν να υποφέρουν καθημερινά σε όλον τον κόσμο» ισχύει-αληθεύει.

β) Το επιχείρημα είναι έγκυρο, εφόσον η αρχική διαπίστωση της Louise Arbour ότι «πολλά κράτη έχουν προβλέψει εξαιρέσεις από την εφαρμογή της Σύμβασης στους εθνικούς τους νόμους και πρακτικές» σχετίζεται άμεσα με τις επόμενες διαπιστώσεις που

προσδιορίζουν ακριβώς τις πρακτικές με τις οποίες οι χώρες εξαιρούνται από χωρία της Σύμβασης για τα δικαιώματα του παιδιού, καθώς και με το συμπέρασμα. **Το επιχείρημα, δηλαδή, διαθέτει συνεκτικότητα, καθώς διέπεται από νοηματική συνάφεια και δεν ξεφεύγει σε επιμέρους ζητήματα.** Παράλληλα, **το ύφος παραμένει απρόσωπο-επίσημο.** Επιπλέον, η ομαλή κλιμάκωση μεταξύ των επιμέρους διαπιστώσεων επιτυγχάνεται αρχικά **με τις συνώνυμες φράσεις** που συνδέουν τον αρχικό ισχυρισμό με τις λεπτομέρειες-σχόλια: «πολλά κράτη-Μερικές κυβερνήσεις», «έχουν προβλέψει εξαιρέσεις-είναι απρόθυμες». Στη συνέχεια, η συνοχή επιτυγχάνεται με **διαρθρωτικές φράσεις που δηλώνουν την προσθήκη** τέτοιων πρακτικών: «Σε πολλές χώρες», «Σε άλλες χώρες». Τέλος, **το συμπέρασμα εισάγεται με τη διαρθρωτική φράση:** «Ως αποτέλεσμα» που συνδέει λογικά τα αίτια που προηγήθηκαν με το αποτέλεσμα τους. **Το επιχείρημα, με άλλα λόγια, διαθέτει εξίσου συνοχή κι είναι, συνεπώς, έγκυρο.**

- γ) **Οι γλωσσικές επιλογές που χρησιμοποιεί το επιχείρημα είναι αντιπροσωπευτικές του καθατού λόγου.** Ειδικότερα, κυριαρχούν **οι δηλωτικές προτάσεις (προτάσεις κρίσεως) με τα ρήματα να βρίσκονται σε έγκλιση οριστική, εκφρασμένα σε επιστημική τροπικότητα που δηλώνουν τη βεβαιότητα** της ύπατου αρμοστή για όσα διαπιστώνει-υποστηρίζει: «Ένα πέπλο σιωπής **καλύπτει τη βία κατά των παιδιών.** Αυτή η μορφή βίας είναι όμως τόσο διάχυτη... Παρά τη σχεδόν καθολική αποδοχή της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, οι πρωτοβουλίες των κυβερνήσεων για την αντιμετώπιση της βίας κατά των παιδιών **έχουν αποδειχθεί ανεπαρκείς... κάνει μια ολοκληρωμένη περιγραφή**». Επιπλέον, **η γλώσσα που χρησιμοποιείται είναι σαφής, χάρη στην κυριαρχία της κυριολεξίας** («Σε πολλές χώρες, η νομοθεσία...της ασφάλειας») **και τη χρήση ειδικού λεξιλογίου της νομικής επιστήμης/του δικαίου:** «σεξουαλική ή σωματική βία...ψυχολογική βία...εγκατάλειψη», «παράμετρος της ασφάλειας ή οι ιδιότητες και οι δομές που κάνουν αποτελεσματικά τα μέτρα πρόληψης και τους αντίστοιχους μηχανισμούς».

11. σελ. 351-352

- α) Ο Ιρακινός πρεσβευτής, προκειμένου να πείσει τους αναγνώστες της συνέντευξής του για το δίκαιο της χώρας του, αφηγείται προηγουμένως τα γεγονότα που οδήγησαν στη σύγκρουση με τη γείτονα χώρα, το Ιράν. Ειδικότερα, **δομεί την αφήγησή του αυτήν ως εξής:** Αρχικά, ο ίδιος ο δημοσιογράφος που παίρνει τη συνέντευξη **προσανατολίζει το κοινό του αναφέροντας: τον χρόνο** («πριν από πέντε χρόνια»), καθώς και τους «**ήρωες**», *Ιράκ και Ιράν*. Έπειτα, ο Ιρακινός πρεσβευτής στο σχόλιό του στο τέλος της συνέντευξής του αναφέρει την **αρχική κατάσταση** που επικρατούσε μέχρι τότε, δηλαδή τη διάθεση του Ιράκ για ειρηνική συνύπαρξη των γειτονικών λαών («Αυτή είναι η αντίληψή μας για την ειρήνη και δεν είναι καινούργια. Είναι η ίδια που ήταν και πριν από τις 4 Σεπτεμβρίου του 1980»). Ακολουθεί το κύριο σώμα της αφήγησής του, **η περιπέτεια που ξεκίνησε, αναφέροντας το πρόβλημα που ανέκυψε και ανέτρεψε την αρχική κατάσταση:** «Οι περσικές δηλώσεις, στις οποίες αναφερόταν **ωμά η διάθεση να καταλάβουν το Ιράκ και να ανατρέψουν το ιρακινό καθεστώς, διαδέχονταν η μία την άλλη...Τα λόγια έγιναν έργα.** Στις αρχές του Σεπτεμβρίου του 1980 το Ιράν άρχισε να βομβαρδίζει τις παραμεθόριες ιρακινές πόλεις Χαρπίν, Μεντέλη και Ζορμαπατία, καθώς

και οικονομικούς στόχους.» Συνεχίζει αναφέροντας **τα εμπόδια** που αντιμετώπισαν οι Ιρακινοί στην προσπάθειά τους να αμυνθούν: «*Εκλείσαν τον περσικό εναέριο χώρο για την ιρακινή αεροπορία και άρχισαν να παρεμποδίζουν τη ναυτιλία μας. Επίσης, η αεροπορία τους άρχισε να βομβαρδίζει πολιτικούς στόχους σε ιρακινό έδαφος. Την ίδια εποχή, είχαμε μεγάλες συγκεντρώσεις περσικών στρατευμάτων κατά μήκος της μεθορίου. Ήταν φανερό ότι ετοιμάζαν επίθεση*». Ακολουθως, τονίζεται από τον πρεσβευτή του Ιράν **η δράση των συμπατριωτών του για την επίλυση του προβλήματος**: «*Μεταξύ 4 και 22 του Σεπτεμβρίου του 1980, το Ιράκ κατέβαλλε κάθε δυνατή προσπάθεια για την ειρηνική διευθέτηση της κρίσης. Όμως η Περσία ήταν αποφασισμένη να επιτεθεί, γι' αυτό και η ιρακινή κυβέρνηση είχε καθήκον να προστατέψει τον λαό της.. Έτσι, ο ιρακινός στρατός μπήκε στα περσικά εδάφη, για να χτυπήσει τον περσικό στρατό προτού αυτός εισβάλει στο Ιράκ*» και κλείνει η περιπέτεια με **το αποτέλεσμα αυτής της δράσης**: «*ανακτήσαμε τα εδάφη μας*». Μετά από την αφήγηση της περιπέτειας που αντιμετώπισε και αντιμετώπιζε η χώρα του, ο Ιρακινός πρεσβευτής **αξιολογεί τα γεγονότα, σχολιάζοντας**: «*Δεν είμαστε λοιπόν εμείς υπεύθυνοι για το ξεκίνημα του πολέμου, γιατί στο χρονικό διάστημα μεταξύ 4 και 22 του Σεπτεμβρίου του 1980 ήταν οι Πέρσες αυτοί που επέδραμαν επανειλημμένα στο Ιράκ*». Τέλος, **καταλήγει κάνοντας αναφορά στον παροντικό χρόνο και σημειώνοντας** ότι: «*Αυτό που θέλουμε είναι να σταματήσει ο πόλεμος, να καθίσουμε στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων, να επιλύσουμε όλες τις διαφορές μας ειρηνικά και να ζήσουν οι δύο λαοί ευτυχημένοι*» και προτείνει ως **λύση μια σειρά αιτημάτων που έχουν υποστηριχθεί και από τον Πρόεδρο της χώρας του και συνοψίζουν την αντίληψη των Ιρακινών για την ειρήνη**: «*καθόρισε την ιρακινή αντίληψη για την ειρήνη, που συνοψίζεται στα εξής σημεία: 1) Άμεση κατάπαυση του πυρός.. 5) Υπογραφή συμφώνου ειρήνης, που θα εξασφαλίζει την ειρήνη και την ασφάλεια στην περιοχή*».

- β) Βασικά εκφραστικά μέσα που χρησιμοποιεί στην αφήγησή του ο Ιρακινός πρεσβευτής είναι: Η γλώσσα που χρησιμοποιεί, ο τρόπος που εκφράζει τις θέσεις του, **ασφαλώς δηλώνει υποκειμενισμό**. Το **α' πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο** «*Δεν είμαστε λοιπόν εμείς*», «*ο Πρόεδρός μας έκανε δηλώσεις*» αποκαλύπτει με ποιον ταυτίζεται ο πομπός. Επιπλέον, χρησιμοποιεί **ρήματα δράσης σε παρελθοντικό χρόνο για να αφηγηθεί τα γεγονότα (κυρίως παρατατικό για να δηλώσει τις μακροχρόνιες ιρακινές προκλήσεις)**: «*Εκλείσαν τον περσικό εναέριο χώρο... άρχισαν να παρεμποδίζουν τη ναυτιλία μας... Την ίδια εποχή, είχαμε μεγάλες συγκεντρώσεις περσικών στρατευμάτων... ετοιμάζαν επίθεση*», αλλά και **ρήματα βούλησης ή αντίστοιχες ρηματικές φράσεις που δηλώνουν τη θέση του πομπού για τη λύση του προβλήματος**: «*καθόρισε την ιρακινή αντίληψη για την ειρήνη, που συνοψίζεται... Αυτή είναι η αντίληψή μας για την ειρήνη... Αυτό που θέλουμε είναι να...*». Χρησιμοποιεί, επίσης, **διαρθρωτικές επιρρηματικές φράσεις που δηλώνουν χρόνο**: «*Στις αρχές του Σεπτεμβρίου του 1980... Την ίδια εποχή... προτού αυτός εισβάλει στο Ιράκ*» κι άλλες που **δηλώνουν αιτία**: «*γι' αυτό και η ιρακινή κυβέρνηση είχε καθήκον να... Γι' αυτό, το Ιράκ χρησιμοποίησε το νόμιμο δικαίωμα... γιατί στο χρονικό διάστημα...*», **σκοπό**: «*κατέβαλλε κάθε δυνατή προσπάθεια για την ειρηνική διευθέτηση της κρίσης... για να χτυπήσει τον περσικό στρατό...*». Προσωπικά θεωρώ αποτελεσματική τη γλώσσα που χρησιμοποιεί ο πομπός για να πετύχει τον

σκοπό του, γιατί μας βοηθά να αντιληφθούμε τη χρονική σειρά των γεγονότων που αφηγείται, χωρίς να φορτίζει υπερβολικά τον λόγο του.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Οι μαθητές και οι μαθήτριες θα απαντήσουν στο τελευταίο ερώτημα με βάση τη δική τους κρίση.

■ 12. σελ. 352

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Οι μαθητές και οι μαθήτριες θα απαντήσουν στο τελευταίο ερώτημα με βάση τη δική τους κρίση. Μπορούν να θεωρήσουν ότι τους δυσκόλεψε στην προσέγγιση της αλήθειας ο υποκειμενικός τόνος των αφηγηματικών κειμένων ή να σχολιάσουν ότι η συγκριτική μελέτη τους βοήθησε να προσεγγίσουν την αντικειμενική αλήθεια κ.τλ. Επίσης, μετά από προσωπική έρευνα για τα γεγονότα μπορεί να σχολιαστεί η παντελής απουσία οποιασδήποτε αναφοράς στα θρησκευτικά αίτια που πυροδότησαν τον πόλεμο και είναι μια σημαντική πληροφορία που απουσιάζει-αποσιωπάται και από τις δυο πλευρές κ.τλ.

& Χρήσιμη πηγή:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CF%8C%CE%BB%CE%B5%CE%BC%CE%BF%CF%82_%CE%99%CF%81%CE%AC%CE%BD-%CE%99%CF%81%CE%AC%CE%BA

■ 13. σελ. 352-353

Ιράκ-Ιράν: ένας ακόμη ολέθριος πόλεμος

Μέχρι και το 1980 το Ιράν και το Ιράκ ήταν δυο γείτονες χώρες που συνυπήρχαν ειρηνικά στον χάρτη. Στις αρχές όμως του Σεπτεμβρίου του 1980 το Ιράν άρχισε να βομβαρδίζει τις παραμεθόριες ιρακινές πόλεις Χαρπίν, Μεντέλη και Ζορμπατία, καθώς και οικονομικούς στόχους και γενικότερα ανέπτυξε μια επιθετική στάση απέναντι στο Ιράκ. Το Ιράκ, από την πλευρά του, υποστηρίζει ότι προσπαθούσε μέχρι τότε να τηρήσει μια πιο μετριοπαθή στάση και, σύμφωνα με ανώτερα κυβερνητικά στελέχη, μεταξύ 4 και 22 του Σεπτεμβρίου του 1980, κατέβαλλε κάθε δυνατή προσπάθεια για την ειρηνική διευθέτηση της κρίσης. Όμως, μετά από το διάστημα αυτό, επιτέθηκε εισβάλλοντας στο εσωτερικό του Ιράν και, όπως ισχυρίζεται η Ιρανική κυβέρνηση, αδικαιολόγητα ξεκίνησαν αιματηρές συγκρούσεις, στις οποίες αρχικά οι Ιρανοί δυσκολεύτηκαν να απαντήσουν, γιατί ήταν ανοργάνωτοι και οι Η.Π.Α. εμπόδιζαν τον στρατιωτικό ανεφοδιασμό τους. Έτσι, οι Ιρακινοί κατάφεραν να διεισδύσουν στα εδάφη τους, μέχρι που οι Ιρανοί ανασυγκροτήθηκαν κι άρχισαν τις αντεπιθέσεις. Σήμερα, το μέτωπο στο μεγαλύτερο τμήμα του βρίσκεται στη διεθνή μεθόριο. Σε μερικά σημεία οι Ιρανοί βρίσκονται σε ιρακινό έδαφος, ενώ σε άλλα οι Ιρακινοί κατέχουν ιρακινά εδάφη. Μιλώντας με διπλωματικά στελέχη και των δυο πλευρών διαπιστώνουμε ότι και οι δυο πλευρές διατείνονται ότι επιθυμούν την ειρήνη. Απομένει να δούμε, λοιπόν, αν θα πρυτανεύσει η λογική ή αν θα συνεχιστούν οι αιματηρές και αναίτιες συγκρούσεις. Μέχρι τότε η μέση Ανατολή θα φλέγεται...

■ 14. σελ. 353

Η γλώσσα είναι αποτελεσματική, κυρίως γιατί διαθέτει χιούμορ και καταφέρνει έτσι να ελκύσει το ενδιαφέρον του δέκτη-καταναλωτή.

Γλωσσικές επιλογές:

- **σημεία στίξης:** αποσιωπητικά που δηλώνουν υπαινιγμό («Μη με βλέπετε μικρό...», «Και βέβαια...έχω κοπέλα!»), θαυμαστικό που δηλώνει ενθουσιασμό
- **απλό-καθημερινό λεξιλόγιο:** «είναι να...που πάνε με τις κοπέλες τους στο πάρκο, εκεί στο περίπτερο...»
- **ρήμα σε έγκλιση προστακτική και β' ενικό πρόσωπο:** «Μη με βλέπετε μικρό», **ρήματα σε χρόνο ενεστώτα και α' ενικό πρόσωπο** («δε βιάζομαι καθόλου να μεγαλώσω... Χτενίζω τα μαλλιά μου όπως μ' αρέσει...έχω κοπέλα...»)
- **χιούμορ:** «Ακούω IRON MEIDON...Και βέβαια...έχω κοπέλα!»

■ 15. σελ. 354-355

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Πρέπει να προσέξουμε τη χρονική σειρά των γεγονότων, καθώς το κείμενο ξεκινά με μία μεταγενέστερη αφήγηση που βρίσκει τη Νίκης της Σαμοθράκης να εκτίθεται στο Μουσείο του Λούβρου και μετά ακολουθεί ως αναδρομική αφήγηση η κύρια αφήγηση που αφορά στην ανεύρεση του αγάλματος.

α) Προσανατολισμός:

- **ήρωες:** μια αρχαιολογική αποστολή στην οποία επικεφαλής ήταν ο Κάρολος Σαμπουαζό (1830-1909), υποπρόξενος της Γαλλίας, ένας Έλληνας εργάτης, οι Γάλλοι ειδικοί και –κυρίως- το ίδιο το άγαλμα της Νίκης της Σαμοθράκης.
- **χώρος:** Σαμοθράκη, Μουσείο του Λούβρου
- **χρόνος:** 1863-1950 (η φωτογραφία που συνοδεύει το κείμενο αναφέρεται στο σήμερα)
- **αρχική κατάσταση:** το άγαλμα βρισκόταν θαμμένο και διαμελισμένο σε μια χαράδρα στο ελληνικό νησί της Σαμοθράκης

Περιπέτεια:

- **τα γεγονότα που ανατρέπουν την αρχική κατάσταση:** ...άρχισε το 1863 μια αρχαιολογική αποστολή στην οποία επικεφαλής ήταν ο Κάρολος Σαμπουαζό (1830-1909), υποπρόξενος της Γαλλίας στην Αδριανούπολη (σημερινό Εντιρνέ της Τουρκίας, στην Ανατολική Θράκη). Ενώ έσκαβαν σε μια χαράδρα στις 15 Απριλίου του 1863, στα βόρεια του νησιού, ένας Έλληνας εργάτης φώναξε στον Σαμπουαζό: «Κύριε, εύραμεν μια γυναίκα!» –ήταν η μισή Νίκη της Σαμοθράκης.
- **το πρόβλημα που εμφανίζεται:** (Η Σαμοθράκη είχε σημαντική αυτονομία, αλλά ανήκε ακόμα στην Οθωμανική Αυτοκρατορία).
- **η δράση για την επίλυσή του:** Ο Σαμπουαζό ήρθε αμέσως σε επικοινωνία με τον πρέσβη

της πατρίδας του στην Κωνσταντινούπολη και εκείνος φρόντισε η Υψηλή Πύλη να δώσει τότε έγκριση για να αποπλεύσει γαλλικό πολεμικό πλοίο και να φορτώσει τη Νίκη της Σαμοθράκης για τη Γαλλία. Το άγαλμα έφτασε στο Λούβρο στις 11 Μαΐου του 1864 και δύο χρόνια μετά εκτέθηκε για πρώτη φορά μετά από τις απαραίτητες εργασίες.

- **τα εμπόδια:** και στην αρχή η Νίκη εκτίθετο στο Λούβρο δίχως τον κορμό και τα φτερά της, αλλά και δίχως την πλώρη, τα κομμάτια της οποίας οι Γάλλοι ειδικοί στην αρχή είχαν εκλάβει ότι ανήκαν σε τύμβο και τα είχαν αφήσει στη Σαμοθράκη.[...]1939-Β 'Παγκόσμιος Πόλεμος
- **το αποτέλεσμα της δράσης:** εννοείται από τα συμφραζόμενα του κειμένου ότι ακολούθησαν προσπάθειες συναρμολόγησης του αγάλματος [...] Τον Αύγουστο του 1939 η «Νίκη της Σαμοθράκης» μεταφέρθηκε με μεγάλη δυσκολία με μια ξύλινη ράμπα, ώστε να απομακρυνθεί, όπως και όλα τα πολύτιμα εκθέματα του Μουσείου, σε ασφαλέστερη τοποθεσία λόγω του πολέμου –φυλάχτηκε μαζί με την Αφροδίτη της Μήλου και τους «Σκλάβους» του Μιχαήλ Αγγέλου στο Château de Valençay.
- **Αξιολόγηση:** Το άγαλμα υπέστη φθορές κατά τη μετακίνησή του από τη Σαμοθράκη στο Παρίσι, σύμφωνα με πόρισμα της ομάδας των συντηρητών που ανέλαβε τον καθαρισμό του, τον Σεπτέμβριο του 2013.
- **Λύση:** Τα κομμάτια του γλυπτού βρέθηκαν τμηματικά// Το 1950 συναρμολογήθηκε και η δεξιά παλάμη της, οπότε και εκτέθηκε και αυτή.
- **Κατάληξη:** Αυτή εννοείται από την εικόνα-φωτογραφία που συνοδεύει το κείμενο και δείχνει το άγαλμα, το οποίο εκτίθεται πια στην είσοδο του Μουσείου του Λούβρου, επάνω στο πλοίο του οποίου αποτελούσε το ακρόπρωρο και είναι σχεδόν πλήρως συναρμολογημένο (με εξαίρεση φυσικά τα κομμάτια του που δεν έχουν βρεθεί).

β) Γλωσσικές επιλογές:

- **Ρήματα:** τα ρήματα βρίσκονται σε παρελθοντικούς χρόνους και είναι κυρίως ρήματα δράσης σε χρόνο αόριστο («βρέθηκαν... φώναξε... μεταφέρθηκε»), υπερσυντέλικο («είχαν εκλάβει... τα είχαν αφήσει»), παρατατικό («Ενώ έσκαβαν»), πρόσωπο γ' ενικό και πληθυντικό, έγκλιση κυρίως οριστική σε επιστημική τροπικότητα που δηλώνει βεβαιότητα (το αληθές των αφηγούμενων συμβάντων).
- **Ουσιαστικά:** κύρια ονόματα (Νίκη, Κάρολος Σαμπουαζό), τοπωνύμια [Σαμοθράκη, Λούβρο, Παρίσι, Αδριανούπολη (σημερινό Εντιρνέ της Τουρκίας, στην Ανατολική Θράκη), Κωνσταντινούπολη, Γαλλία, Παρίσι], ειδικοί όροι της αρχαιολογίας: *Τα κομμάτια του γλυπτού... δίχως τον κορμό και τα φτερά της, αλλά και δίχως την πλώρη... τύμβο... η ανεύρεση... αρχαιολογική αποστολή... εκθέματα του Μουσείου.*
- **Επιρρηματικοί προσδιορισμοί του χρόνου:** «Ενώ έσκαβαν... ήρθε αμέσως... να δώσει τότε έγκριση... ανήκε ακόμα... δύο χρόνια μετά εκτέθηκε».
- **Κυριαρχεί η αναφορική λειτουργία της γλώσσας.**

γ) Η αναφορική γλώσσα με όλα τα άλλα μέσα που χρησιμοποιεί ταιριάζει σε **επιστημονική αφήγηση** που στοχεύει να αποδώσει με αντικειμενικότητα τα γεγονότα και να ενημερώσει το αναγνωστικό κοινό για την ιστορία της ανακάλυψης, του εκπατρισμού, της συναρμολόγησης και της έκθεσης του αγάλματος.

16. σελ. 355-356

α) Οι μαθητές και οι μαθήτριες μπορούν να απαντήσουν κατά βούληση. Μια ενδεικτική απάντηση είναι η αναδρομική αφήγηση του Πελού στη νεαρή δημοσιογράφο, με την οποία την ενημερώνει για τα γεγονότα που συμβαίνουν από τον Ιούνιο του 1965, οπότε ξεκίνησαν ως αντίποινα οι συνεχείς εκτελέσεις και από τα δύο στρατόπεδα: «Έτσι γίνεται πάντα, από τον Ιούνιο του 1965... Δεν ενέκρινε τον πόλεμο στο Βιετνάμ». Η νεαρή δημοσιογράφος αφηγείται με τη σειρά της αυτά τα γεγονότα στο βιβλίο της που έχει ως θέμα τα γεγονότα των οποίων έγινε η ίδια μάρτυρας στο Βιετνάμ, **ώστε να ενημερώσει και να αφυπνίσει την παγκόσμια κοινή γνώμη για αυτά, ιδίως για τους ανθρώπους που χάνουν καθημερινά τη ζωή τους στον πόλεμο.**

β) **περιγραφή Πελού:** «...είναι όμορφος άντρας, νέος, με γκριζα μαλλιά κι αθλητικό σώμα, με πρόσωπο σκληρό και συλλογισμένο, με μάτια διαπεραστικά που τίποτα δεν τους ξεφεύγει και με έκφραση πονεμένη κι ειρωνική συνάμα. Αρχικά, μου έκανε εντύπωση το παρουσιαστικό του: είναι, ξέρεις, ο τύπος που στον δρόμο γυρίζεις να τον κοιτάξεις πολλές φορές, γιατί δεν μοιάζει με τους άλλους, γιατί στο πέρασμά του αφήνει πίσω του κάτι το ακαθόριστο. Έπειτα με ξένισαν οι απότομες, οι οργισμένες κινήσεις του: ούτε σου επέτρεπε να πάρεις μαζί του πολύ θάρρος, ούτε αποζητούσε την εγκαρδιότητά σου».

Γλωσσικές επιλογές που αξιοποιούνται σε αυτήν, προκειμένου να είναι αρκετά παραστατική-σαφής:

- Κυριαρχεί το συνδετικό ρήμα «είναι», γιατί σκοπός είναι η παράθεση των χαρακτηριστικών του περιγραφόμενου προσώπου. Χρησιμοποιείται, επίσης, το ρήμα «δεν μοιάζει»
  - **Επίθετα:** όμορφος...γκριζα...αθλητικό...σκληρός...διαπεραστικά...ειρωνική... απότομες
  - **Μετοχές:** συλλογισμένο...πονεμένη...οργισμένες
- γ) Τέτοιες ιστορικές αφηγήσεις επιδρούν στο σύγχρονο αναγνωστικό κοινό, γιατί **το ενημερώνουν-μορφώνουν για σημαντικά ιστορικά γεγονότα του παρελθόντος**, όπως είναι οι αιματηρές πολεμικές συγκρούσεις, **τον βοηθούν να αντιληφθεί τα αίτια** αλλά και τις συνέπειες τους και τελικά **τον καλλιεργούν πνευματικά και ηθικά**, γιατί τον ωθούν να διαμορφώσει φιλειρηνική συνείδηση.

3.3

Χρονομετρημένο Τεστ Αξιολόγησης

Ενδεικτικές Απαντήσεις (σελ 358-360)

✓ 1. σελ. 358-359

1.α) 2.γ) 3.γ) 4.β) 5.β)

✓ 2. σελ. 360

ΟΔΗΓΙΕΣ: χρόνο...στόχος της δράσης

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ: αιτία, αποτέλεσμα, χρόνο, σύγκριση-αντίθεση, συμπέρασμα
(ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Μπορεί να σημειωθεί μία επιλογή από τις προηγούμενες, ορισμένες ή όλες.)

Ρήματα σε έγκλιση οριστική, εκφρασμένα σε επιστημική τροπικότητα, ονοματοποίηση
(ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Μπορεί να σημειωθεί μία επιλογή από τις προηγούμενες ή όλες.)